

№ 242 (19756) 2010-рэ илъэс БЭРЭСКЭЖЪЫЙ ТЫГЪЭГЪАЗЭМ и 15

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИІЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунэшъо заулэмэ зэхъокіыныгъэхэр афэшіыгъэнхэм ехьыліагъ

Законодательствэу щыІэм диштэу гъэпсыгъэным фэшІ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашьо ешІы:

- 1. Мыщ фэдэ зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэу:
- 1) Адыгэ Республикэм уасэхэмрэ та--аІшы самехфид и станефенет по станофид пІэ ехьылІэгъэ Положениеу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и 15-м ышІыгъэ унашъоу N 133-р зытетэу «Адыгэ Республикэм уасэхэмрэ тарифхэмрэ оатыфоІи єІпвІшы по віднефенет заулэхэм яхьылІагъ» зыфиІорэмкІэ аухэсыгъэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугьоягьэхэр, 2010, N 7, 11) ия III-рэ раздел ия 2-рэ подпункт:
- а) абзацэу «р»-р мыщ тетэу къэтыгъэ-
- «р) Іэзэгъу уцхэу лъэш дэдэу ящыкІагъэхэм ыкІи мэхьанэшхо зэратыхэрэм ахагъэхьагъэхэр къызэратІупщырэ уасэм анахьыбэ дэдэмкІи оптовэ, розничнэ тегъахъохэу фашІыхэрэр;»;

б) подпунктхэу «ш»-мрэ «щ»-мрэ хэгъэхьогъэнэу, ахэр мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

- «ш) гурыт еджапІэхэм, профтехучилищхэм, гурыт специальнэ, апшъэрэ еджапІэхэм япредприятиехэу общественнэ гъэшхэным фэгъэзагъэхэм ащы-ІуагъэкІырэ продукцием (товархэм) уасэу атырагъахъорэр;
- щ) кІэлэцІыкІу шхыныгъохэм сатыушІхэм уасэу атырагъахъорэр);»;
  - 2) производственнэ-техникэ мэхьанэ

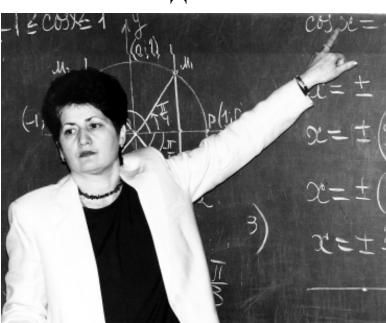
зиІэ продукциехэу, цІыфхэм жъугъэу агъэфедэрэ товархэу ыкІи фэІо-фашІэхэу зиуасэхэр (зитарифхэр, къэралыгъо уасэхэмрэ тарифхэмрэ ягъэнэфэнкІэ Адыгэ Республикэм игъэцэкІэкІо хабзэ иуполномоченнэ орган ыгъэзекІохэрэм яспискэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2003-рэ ильэсым шэкГогъум и 17-м ышІыгъэ унашъоу N 327-р зытетэу «Уасэхэмрэ (тарифхэмрэ) Адыгэ Республикэм шыгъэнэфэгъэнхэм ехьылlагъ» зыфиlорэмкlэ аухэсыгъэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъоягъэхэр, 2003, N 11; 2004, N 12; 2005, N 9; 2006, N 4, 10; 2007, N 6, 9; 2009, N 12; 2010, N 11) мыщ фэдэ зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэу:

- а) я 5-рэ пунктым кІуачІэ имыІэжьэу лъытэгъэнэу;
- б) я 6-рэ пунктыр мыщ тетэу къэтыгъэ-
- «6. Іэзэгъу уцхэу лъэш дэдэу ящыкІагъэхэм ыкІи мэхьанэшхо зэратыхэрэм ахагъэхьагъэхэр къызэратІупщырэ уасэм анахьыбэ дэдэмкІи оптовэ, розничнэ тегъахъохэу фашІыхэрэр.».
- 2. Заштэрэ мафэм щегъэжьагъэу мы унашъом, ащ иа 1-рэ пункт ия 2-рэ подпункт официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжьагъэу кІуачІэ яІэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Премьерминистрэу КЪУМПІЫЛ Мурат къ. Мыекъуапэ,

тыгъэгъазэм и 8, 2010-рэ илъэс

КІэлэегъаджэм и Илъэс екІы

2010-рэ илъэсыр кіэлэегъаджэм и Илъэсэу Урысыем щыкіуагъ. Ар кіэлэегъаджэм имэхьанэ, ащ обществэм уасэу щыриlэр къэlэтыгъэным фэлэжьагъ.

КІэлэегъаджэм и Илъэс икІэуххэр тыгъэгъазэм и 16-м Адыгэ Республикэм щызэфахьысыжыштых. Ащ фэгъэхьыгъэ пымкІэ икІэлэегъаджэу Шъаукъо Аминэт.

торжественнэ зэхахьэр Къэралыгъо филармонием щыкІощт.

Сурэтым итыр: анахь кІэлэегъэджэ Іазэхэм ащыщэу, уцогъу пчъагъэрэ «Адыгэ Республикэм илъэсымкІэ икІэлэегъадж» зыфиІорэ щытхъуцІэр къызыфагъэшъошагъэу, лъэпкъ проектэу «Гъэсэныгъ» зыфи-Іорэм къыдилъытэрэ зэнэкъокъум щытекІуагъэу, зишІэ шІэгъошІу кІэлэеджакІохэм Іоф адэзышІэрэ кІэлэ-

егъаджэхэмкІэ анахь дэгъоу къыхахыгъэу Мыекъопэ гимназиеу N 22-м хьиса-

АР-м и Къэралыгъо Совет — **Хасэм**

Илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриГэу Іоф зэришГэрэм, ІэпэГэсэныгъэшхо зэрэхэльым, Адыгэкьалэ иобщественнэ щы Іэныгьэ чанэу зэрэхэлажьэрэм ык Іи ыныбжь ильэс 60 зэрэхъурэм афэш І Адыгэ Республикэм и Къэралыгьо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ Набэкъо Мурат Мухътар ыкъом, муниципальнэ образованиеу «Адыгэкъалэ» иадминистрацие мылъку,

чІыгу зэфыщытыкІэхэмкІэ имуниципальнэ гъэІорышІапІэ ипащэ. Ильэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриІэу гъэсэныгъэм иІоф зэрэфэлажьэрэм, ІэпэІэсэныгъэшхо зыхэлъ специалистхэм якъэгъэхьазырынкІэ гъэхъагъэхэр зэришІыгъэхэм афэшІ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет -Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ Грицаенко Еленэ Владимир ыпхьум, ГОУ СПО-у «Адыгэ къэралыгъо университетым и Мыекъопэ къэралыгьо гуманитар-техническэ колледж» хьисапымкІэ икІэлэегъаджэ.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Адыгэ Республикэм исоциальнэ программэу «2010-рэ илъэсымкіэ ціыфхэм ясоциальнэ фэіо-фашіэхэр зыгъэцэкіэрэ учреждениехэм яматериальнэ-техникэ базэ гъэпытэгъэныр, ныбжьым ыкlи сэкъатныгъэ зэряіэм яльытыгъэу пенсием кіуагъэхэу Іоф зымышіэхэрэм социальнэ іэпыіэгъу аіэкіэгъэхьэгъэныр» зыфиюрэм зэхьокыныгьэхэр фэшыгьэнхэм фэгьэхьыгь

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашьо ешІы:

1. Алыгэ Республикэм исоциальнэ программэу «2010-рэ илъэсымкІэ цІыфхэм ясоциальнэ фэІо-фашІэхэр зыгъэцэкІэрэ учреждениехэм яматериальнэ-техникэ базэ гъэпытэгъэныр, ныбжым ыкІи сэкъатныгъэ зэряІэм ялъытыгъэу пенсием кІуагъэхэу Іоф зымышІэхэрэм социальнэ ІэпыІэгъу аІэкІэгъэхьэгъэныр» зыфиІоу (ыужкІэ социальнэ программэр тІозэ дгъэкІощт) Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым жьоныгъуакІэм и 24-м ышІыгъэ унашъоу N 94-р зытетэу «Адыгэ Республикэм исоциальнэ программэу «2010-рэ илъэсымкІэ дехеішаф-олеф енапаниозя мехфыіц зыгъэцэкІэрэ учреждениехэм яматериальнэ-техникэ базэ гъэпытэгъэныр, ныбжым ыкІи сэкъатныгъэ зэряІэм ялъытыгъэу

Газым пае хъарджэу ашІырэм щыщ пенсием кІуагъэхэу Іоф зымышІэхэрэм со-2010, N 5, 11) мыщ фэдэ зэхьокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэу:

1) разделэу «Социальнэ программэм къыфатІупщыщт мылъкур зыфэдизымрэ ащкіэ къэкіуапіэхэмрэ» зыфиіорэм ипаспорт хэт пчъагъэу «16709,7-р» 17527,4-кІэ, пчъагъэу «2146,5-р» 2964,2-кІэ зэблэхъугъэнхэу;

2) я IV-рэ разделэу «Социальнэ программэм игъэцэкІэнкІэ къэкІуапІэхэр къэгъотыгъэнхэр» зыфиІорэм хэт пчъагъэу «16709,7-р» 17527,4-кІэ, пчъагъэу «2146,5-р» 2964,2-кІэ зэблэхьугъэнхэу.

2. Официальну къызыхаутырэ мафэм щыублагъэу мы унашъом кІуачІэ иІэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Премьерминистрэу КЪУМПІЫЛ Мура́т къ. Мыекъуапэ,

тыгъэгъазэм и 9, 2010-рэ илъэс N 245

КІ эуххэр зэфахьысыжьыгъэх

Роспотребнадзорым Адыгэ Респуб- хэм, косметикэм язытет зэгъэш Гэгъэныр, ликэмкІэ и ГъэІорышІапІэ тыгьэгьазэм нэмыкІхэри. 2010-рэ илъэсым хабзэр и 14-м зэхэсыгьо щыкІуагь. Къулыкъум мы илъэсым ышГэгъэ Іофым зэфэхьысыжьхэр фашІыгьэх, къихьащт ильэсым пийэрылтэу зыфагьэүцүжыштхэм ащышхэр агьэнэфагьэх.

Зэхэсыгъор санитарнэ врач шъхьа Гэу Аджыр Аслъан къызэІуихызэ, щэфакІохэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр, цІыфхэм ящыІэкІэ-псэукІэ нахышІу шІыгъэныр япшъэрылъ шъхьаІэхэу зэрэщытыр къыІуагъ.

Нэужым гущыІэр лъигъэкІотагъ Роспотребнадзорым уплъэкІунхэр зэхэщэгъэнхэмкІэ иотдел ипащэу Лариса Скобченкэм. Илъэсым къыкІоцІ къулыкъум Іофэу ышІагьэм игьэкІотыгьэу ар къытегущыІагь. РеспубликэмкІэ объект 10441-рэ ахэм ауплъэкІугъ. Мэзэ 11-м къыкІоцІ ГъэІорышІапІэм уплъэкІун Іофтхьабзэу 1638-рэ зэрихьагъ. Ахэм ащыщых цІыфхэм яльэІу ыкІи ятхьаусыхэ тхыльхэр зэхэфыгъэнхэр, гъомылапхъэхэм, щыгъын-

аукъуагъэу хъугъэ-шІэгъэ 12076-рэ къыхагъэщыгъ, тазыр 1700-у атыралъхьагъэм зэкІэмкІи сомэ 3370513-рэ къыкІэкІуагъ.

Зэхахьэм къыщыгущыІагъ АР-м гигиенэмрэ эпидемиологиемрэкІэ и Гупчэ иврач шъхьа Гэу Александр Завгороднэр. Ащ къызэриГуагъэмкГэ, мы илъэсым имэзэ 11 пштэмэ, зэпахырэ узхэр 44566-мэ къяузыгъэу агъэунэфыгъ. Джащ фэдэу зэпахырэ узхэм ящынагъо щымыІэным пае зэрахьэрэ Іофтхьабзэхэм врач шъхьа-Іэр къатегущыІагъ.

Адыгэ Республикэм нэбгырэ 442775-у щыпсэурэм щэфэнымкІэ яфитыныгъэхэр агыадеашпи муахылуах дынеалемуахуеах шъхьаГэу зэрэщытыр къыдальытэзэ, къи--агы ильэсым агьэцэк Іэшт пшьэрыльхэр агъэнэфагъэх.

ІЭШЪЫНЭ Сусан.

КъыкІэльыкІощт номерыр тыгъэгъазэм и 17-м къыдэкІыщт.

БЖЬЫКІЭХЭМ Іоф адашІэ

ЩыІэныгъэм дэеу къыхафэхэрэм ныбжыык Іэхэр ащыухъумэгъэнхэм пае Теуцожь районым ныбжьыкІэ ІофхэмкІэ иотдел къуаджэу Нэчэрэзые дэт гурыт еджапІзу N 4-м тыгъэгъазэм и 6-м Іофтхьэбзэ гъэшІэгъон щызэхищагъ. Наркотикхэм, аркъым, тутынешъоным гумэкІыгьоу, тхьамыкІагьоу къапыкІыхэрэр къыткІэхъу-зэхашІэным, ащ пэуцужьынхэм афэшІ еджапІэм иапшъэрэ классхэм арыс кІэлэеджэкІо 40-р джэгукІэ шІыкІэм тетэу зэнэкъокъугъэх.

нэ Налбый къызэрэхигъэщыгъэмкІэ, кІэлэеджакІохэм къашъохэр къашІыгъэх, орэдхэр къаГуагъэх, усэхэм къяджагъэх, спектаклэ къагъэлъэгъуагъ. А зэкІэри зыфэгъэхьыгъэр зы — тиныбжьыкІэхэм шэн-зекІокІэ дэеу къахафэхэрэр зыхагъэзыжьынхэр, наркотикхэм, аркъым, тутыным апыщагъэ мыхъунхэр ары.

ЗэхэщакІохэм зэрагъэнэфагъэу, анахь дэгъоу зыкъэзыгъэлъэгъуагъэхэм щытхъу тхылъхэр ыкІи шІухьафтынхэр афагъэшъоша-

Отделым ипащэу Іэшъы- гъэх, еджапІэм магнитолэ ратыгъ.

> Мыщ фэдэу, мэхьанэшхо зиІэ Іофтхьабзэр зэхэзыщэгъэ ныбжьык Гэ отделэу Іэшъынэ Налбый зипащэм зэрэфэразэхэр къыІуагъ Нэчэрэзые гурыт еджапІэм идиректорэу Бэгъ Марыет. Зэнэкъокъум хэлэжьэгъэ нэбгырэ пэпчъ ипсауныгъэ изытет зэщимыгъакъоу, щы-Іэныгъэ гъогу тэрэз къызэрэхихыщтым ицыхьэ зэрэтелъыр ащ хигъэунэфы-

> > ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

МЭЗХЭР зыми иежьхэба?

Урыс тхэкІошхоу, драматургэу Антон Чеховым ытхыгъагъ: «Нэб--еалы имеТимен лаар ығ арпеп ефал тІысыгъэемэ, боу дэхэ дэдэу тичІыгу хъуныгъи!» Ащ къыпэджэжьырэм фэд Максим Горькэм ыкъо фитхыгъагъэр: «УдэкІыгъ, ау чъыгэу бгъэтІысыгъагъэхэм ахэхъуагъ, заІэтыгъ, ины хъугъэх, лъэпсэ пытэхэр яІэу чІыгум хэтых. Чъыг къутамэхэм инэу заушхугъ, пхъэшъхьэмышъхьэхэр хъоеу къапыкІагъ. Гъэмэфэ жъоркъым пшъыгъэу, улэугъэу ахэм къарихьыл рэ ц Іыфмэ шъхьэегъэзыпІэ щагъоты, зыщагъэпсэфы, жьы къабзэ къащэ, пхъэшъхьэмышъхьэхэри аІофэ. УлІэхъупхъ, сишъау, дэгъоу узекІуагъ, уишІушІагъэ бэмэ альэІэсы, федэ афэхъу».

Мэзым хэт чъыгхэр цІыфхэм афэдэх: зыр ныбжьыкІ, адрэр жъы хъугъэ, зыр пкъы лъэшкІэ пытэу чІыгум хэт, адрэр хъыбэй, ерагъэу щыт.

Сыда цІыфым мыщ дэжьым ышІэнэу къытефэрэр? Чъыг сымаджэхэм, чъыг цІыкІухэм зэрэфэлъэкІ у ІэпыІэгъу аритыныр, алъыплъэныр, ынаІэ атыригъэтыныр ащ ипшъэрылъ. Ащ тетэу адэ мэзекІуа ціыфыр? Ышіэн фаеу къытефэхэрэр егъэцакіэха? Шъыпкъэр къэпІон хъумэ, дунаир къэзыгъэдахэу, шъошэ кІэрэкІэ зэкІужь къезытэу, цІыфым ипсауныгъэ шІогъэшхо -ефядек мехлыач едыахыкефыах

шъуашэу ежь цІыфхэр адэзекІохэрэп.

Аущтэу зыкІасІорэм лъапсэ иІ, ар гумэкІыгьоу щыт, псынкІэу хабзэми цІыфхэми зыгорэ рапэсын фае. Зигугъу къэсшІымэ сшІоигъор тимэзхэр ары. Тирайон мэз цІыкІубэ ит, анахьэу ахэр зыдэщы Іэхэр псыхьо кІэйхэр ары. Зы гъунапкъэм къыщебгъажьэу (Псэйтыку щегъэжьагъэу Шынджые нэс) адрэ гъунапкъэм уекІолІэфэ мэзипшІ фэдизымэ уаГукГэшт, ахэм мэз цІыкІухэри инхэри ахэтых. Афыпсыпэ, Тэхъутэмыкъое, Щынджые мэзхэр иных, адрэ кІэйхэм адэтхэр нахь цІыкІух. ГухэкІыр мэзхэм зи зэрафэмысакъыжьырэр ары. Мэзхэр зыми иежьыхэба? — джащ фэдэ упчІэ къэуцу. Тимэзхэм непэ ятеплъэ дэи, илъэс пчъагъэ хъугъэ санитарием ылъэныкъок Гэ зы Іофтхьабзэ гори зырамыгъэкІокІыгъэр, зэхэкІыхьэхи, цІырау хъугъэх, чъыг гъугъабэр укІорэигъэу ахэм ахэль, уахэхьаныр къин хъугъэ. Хэти шІоигъор ахешІыхьэ. Шъыпкъэ, гъэстыныпхъэкІэ ахэм дысьт мехфыІр ,педехажыІренк агъэфедэ. Ащ емылъытыгъэу, мэзхэм адэлэжьэгъэн фае. Чъыгхэм псы нэпкъхэр агъэпытэх, жьыр аукъэозы, федэу къахьырэр. *ХЪУЩТ Щэбан*. аукъэбзы, чІыгур къагъэдахэ — бэ

МВД-м къеты

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кloцl ІофхэмкІэ и Министерствэ къызэритырэмкіэ, тыгъэгъазэм и 6-м къыщегъэжьагъэу и 12-м нэс рес-публикэм бзэджэшіэгъи 140-рэ щызэрахьагъ. Ахэр хъункіэн бзэджэшіагъэу 4, тыгъуагъэхэу 33-рэ, экономикэм ылъэныкъокіэ бзэджэшіэгъи 4, гъэпціагъэ зыхэлъ бзэджэшіэгъи 9, нэмыкіхэри. БлэкІыгъэ тхьамафэм Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шІэгъи 7 къатехъухьагъэу гъогу-патруль къулыкъум ыгъэунэфыгъ, нэбгыри 7-мэ шъобж зэфэшъхьафхэр атещагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кіэрысхэу водитель 72-рэ къаубытыгъ.

Мыекъопэ ОВД-м икъулыкъушІэхэм оперативнэлъыхъон Іофтхьабзэхэр рагъэкІокІыхэзэ бзэджэшІагъэ зезыхьэгъэ хъулъфыгъэу тикъэлэ шъхьаІэ щыпсэурэр къаубытыгъ. Оперативникхэм зэрагъэунэфыгъэмкІэ, тыгъэгъазэм и 7-м Мыекъуапэ иурам горэм тетыгъэ автомобилым ильыгъэ сотовэ телефоныр, им дехфвахашефее ниагиаш бзэджашІэм ритыгъукІыгъэх. Анахь гъэшІэгъоныр мы хъугъэ-шІагъэм епхыгъзу автотранспортыр зыем правэухъумэкІо органхэм зызэрафимыгъэзагъэр ары. Милицием и Іофыш Іэхэм зэхащэгъэ Іофтхьабзэхэм яшІуагъэкІэ бзэджэшІагъэр

зезыхьагъэр агъэунэфыгъ. Джы уплъэкІунхэр макІох. Оперативникхэр зэрегуцафэхэрэмкІэ, мы хъулъфыгъэр нэмык бзэджэш Гагъэхэми ахэщагъ.

Джащ фэдэу Мыекъопэ районым ит поселкэу Первомайскэм щыпсэурэ пенсионерым имашинэ илъыгъэ пкъыгъохэу сомэ мин 15 фэдиз зыуасэр бзэджашІэхэм ратыгъукІыгъ. Милицием икъулыкъушІэхэм ащ псынкІзу зыкъызэрафигъэзагъэм ишІуагъэкІэ бзэджашІэхэр къаубытынхэ алъэкІыгъ. НэбгыритІури мы псэупІэ дэдэм щыщых, илъэс 17-18 аныбжь. Атыгъугъэр зэкІэ ахэм арагъотылІэ-

ШэкІогъум иаужырэ мафэхэм Джэджэ районым идежурнэ часть илъэс 18 зыныбжь бзылъфыгъэм зыкъыфигъэзагъ. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, исабый пае къэралыгъом къыритырэ ІэпыІэгъур икъу фэдизэу япочтальон къыритыжьырэп. Милицием и Гофыш Гэхэм мы Іофыр зэхафызэ, письмэзехьэм мы бзылъфыгъэм имызакъоу, пенсионер нэбгыри 3-мэ яахъщэ щыкІэу аритыжыштыгъэу агъэунэфыгъ. Мы уахътэм уплъэкІунхэр макІох, законыр зыукъогъэ бзылъфыгъэм уголовнэ пшъэдэк і вагъэхьыщтымэ зэхафы.

ИлъэсыкІэм ипэгъокІэу

Къ. Мыекъуапэ

Къэбарыш*Іухэр*

Илъэс къэс ученэ ныбжык Іэхэм янаучнэ-ушэтын ык Іи творческэ ІофшІагьэхэр зыхэлэжьэрэ Урысые зэнэкьокьоу «Я 21-рэ лІэшІэгъум сціэ щыІущт» зыфиІорэр зэхащэ. Ащ икІэщакІор УФ-м и Къэралыгьо Думэ, Президентым и ГъэІорышІапІэ, УФ-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерств, гъэсэныгъэмкІэ Урысыем иакадемие ІэпыІэгъу къызфэхъухэрэ лъэпкъ системэу наукэм, творчествэм ыкІи инновацием хэхъоныгъэхэр езыгъэшІырэ «Интеграциер» ары.

Мы илъэсым зэнэкъокъум Адыгеир къыщызгъэлъэгъуагъэр Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым щеджэрэ студентэу Александр Родимцевыр ары. Александр зэнэкъокъоу «Я 21-рэ лІэшІэгъум сцІэ щыІущт» зыфиІорэм лауреат щыхъугъ, тыжьын знакэу «Лъэпкъым инэпэеплъ» зыфиІорэр къыратыгъ.

Зэнэкъокъум иэксперт совет анахьэу къыхигъэщыгъэхэр кІэлэ ныбжыкІэм иусэ тхыгъэхэу «Сэ сиуахътэкІэ» зэджагъэмрэ секциеу «Литературэ творчествэр» зыфиІорэм чанэу зэрэхэлэжьагъэмрэ.

Мыекъопэ районыр

<u>АгъэгушІуагъэх</u>

ИлъэсыкІ у къэблагъэрэм тефэу поселкэу Тульскэм щыпсэурэ унэгъо 40-мэ яунэхэм газыр къаращалІи, къазэрафагъэблагъэр ахэм ащыпсэухэрэм шІухьафтын шъыпкъэ афэхъугъ. ИлъэситІу хъугъэ цІыфхэр яшъыпкъэу гъэстыныпхъэ шхъуантІэм икъэщэн ыуж зитыгъэхэр. Газ кооперативым итхьаматэу И. Теуцожьым къызэриІорэмкІэ, зишІуагъэ къязыгъэкІыгъэхэу, чІыпІэ зыгъэІорышІэжьыпІэм ипащэу П. Домашевым, ООО-у «Уютым» итхьаматэу Н. Гъыщым, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу Э. ТхьакІущынэм, нэмыкІыбэми инэу афэразэх, «тхьашъуегъэп-

Бэ темышІэу джыри унэгьо 30-мэ яунэхэр газкІэ агьэфабэу рагъэжьэщт.

Кощхьэблэ район

«Зорькэм» зиушьомбгьугь

Тиреспубликэ ирайон пстэуми сабый Іыгъып Іэ пчъагъэу Іоф ащызышІэрэр еджапІэм джыри чІэмыхьэгъэ кІэлэцІыкІухэм афикъухэрэп. Ахэм янэ-ятэхэр, ясабыйхэм алъыплъэн зэрэщымы Іэм къыхэкІэу, ІофшІапІэхэм аТухьанхэу хъурэп.

Джары Натырбые къоджэ зыгъэ Іорыш Іэжьы п Іэм мазэк Іэ узэкІэІэбэжьмэ зы кІэлэцІыкІу куп зыщаІыгъын группэ къызэрэщызэІуахыгъэм ащ щыпсэухэрэр инэу зыкІигьэгушІуагьэхэр. Мыщ сабый цІыкІухэр зыщыджэгунхэ, зыщычыненхэ, нэмыкІ фэІофашІэхэри зыщызэрахьащтхэ унэхэр хэтых.

КІэлэцІыкІу ІыгъыпІэу «Зорька» зыфиІорэм ипащэу С. Серовам къызэриІорэмкІэ, тапэкІэ мы группэр зыдэщыІэ псэуальэм апэрэ классым ис кІэлэцІыкІухэр щеджэщтыгъэх. Ахэр еджапІэм зэкощыжьыхэм ыуж, сабыеу къэхъухэрэм япчъагъэ къыщыкІи, унэхэр гъушъалъэ, гъэтІылъыпІэ ашІыжьыгъагъэх.

Аужырэ илъэситІу-щым сабый пчъагъэу къэхъурэм ипчъагъэ хахьоу ригьэжьагь, кІэлэцІыкІу ІыгьыпІэхэм фаехэр зэкІэ аштэнхэу амал яІэп. КІэу ахэр афэмышІыщтхэми псэупІэ горэхэм алъэхъух, къыхагъэщых, сабыйхэр зэрэщаІыгъыщтым тырагъэпсыхьэх.

Анахь цІыкІухэр зыщытІыгьыгьэхэ группэм сабый макъэр чІэІукІы хъужьыгъэшъ тэгушІо, — еІо кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэм ипащэ. - Унэхэр дгъэкъэбзэжьыгъэх ыкІи зэІутхыжьыгъэх. Сабыйхэм ящыкІэгьэ мебельхэр зэдгьэгьотынхэмкІэ район администрацием ишІуагъэ къытигъэкІыгъ, ащ пае тэри, кІэлэцІыкІухэм янэ-ятэхэри тафэраз.

(Тикорр.).

ТАФЭРАЗ

Адыгэ Республикэм ипащэхэу ыкІи ащ щыпсэухэу тикІалэу Ахэджэго Муратэ идунай зэрихьожьыгъэм фэгъэхьыгъэ нэшхьэигъо мафэхэм къыдготхэу тикъин къыддэзыІэтыгъэхэм, тигухэкІ къыддэзыгощыгъэхэм тафэразэу тхьашъуегъэпсэу ятэІожьы.

ТикІалэ Германием ит сымэджэщым къитщыжьын зэхьум, Адыгэ Республикэм иятІонэрэ Президентэу Шъэумэн Хьазрэт Мэджыдэ ыкъом цІыфыгъэу, гукІэгъоу къытихыгъэм, хьалэлэу имылъкукІэ ІэпыІэгъу къызэрэтфэхъугъэм афэшІ, инэу тыфэразу тхьауегъэпсэу етэІожьы.

Мурат фэгъэхынгы кънт Гук Гэгъэ тхылъхэм, къек Гол Гагъэмэ къа Гогъэ гущыГэ дахэхэм, дыухьэ льапГэхэм тагъэгушхуагь, тагъэгупсэфыгь. Къинэу а мэфэ гухэкІхэм шъулъэгъугъэм ипсэпагъэ шъуІуегъэкІэжь. Гхьамык Гагъом шъукъы ухьэу, Тхьэм ынэш Гу къышъущифэу, мамырныгъэрэ рэхьатныгъэрэ шъуиунэмэ арылъэу шъупсэунэу тышъуфэльа То. Ахэджагомэ яунагъу.

Адыгэ Республикэм и Президентрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ гухэк Іышхо ащыхьоу фэтхьаусыхэх Адыгэ Республикэм и Президент илІыкІоу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ренэу щы Іэ Шыбзыхъу Махьмуд Хьаджыбэчыр ыкъом ышыпхъу дунаим зэрехыжьыгъэм фэшІ.

Адыгэ

Іофыгъохэм афэгъэхьыгъэ республикэ семинар Адыгэкъалэ щыІагъ. Лъэпкъ культурэм и Гупчэ ичІэхьэгъум дэжь адыгэ шъуашэхэр зыщыгъ ныбжьыкІэхэр пщынаом къыригъэ-Іорэ къашъохэм къащыдешІэхэзэ, Адыгеим ирайон зэфэшъхьафхэм къарыкІырэ хьакІэхэм Адыгэ Республикэм культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІ у Устэкь Нухьэ япащэу нэгушІоу апэгъокІых.

Лъэпкъ культурэм и Гупчэ идиректорэу СтІашъу Ахьмэдэу тызыГукІагъэм къэгъэльэгъонхэу зэхащэгъагъэхэм тащегъэгъуазэ. Столым гъэкІэрэкІагьэу тетых адыгэ лІэкьо 15-м ехъумэ ятамыгъэхэр: Хьатэгъухэр, НапцІэкъохэр, Хъутхэр, ЛэупакІэхэр, Жанэхэр, нэмыкІхэр.

Ащ къыгот СтІашъу Зое зипэщэ кІэлэцІыкІу кружокым -ғысх дехестаІшеІк мехтех щагъэлъэгъорэ стендыр. Ахэр гъучІыч псыгъом хэшІыкІыгъэхэу, дэнэ Іуданэр ящэкІыгъэу хъырахъишъэу шІыгъэ къэгъагъэх, щыгъыжъыех, сэнэшъхьэ къутамэх. АдыкІэ культурэм и Унэ иІофышІэхэм шъом хэшІыкІыгъэ пкъыгъохэр къыщагъэлъагъох.

Апэу хьакІэхэр къалэм культурэмкІэ игъэІорышІапІэ ипащэу Хъодэ Адамэ искусствэхэм яеджапІэ зычІэтэу къызэІуахыгъакІэм чІещэх, кІэлэцІыкІу 350-рэ зэрэщеджэрэр къафеГуатэ. А еджапГэм идиректорэу Мыгу Светэ яусловиехэр зэрэдэгъур, яклассхэр зэрэзэтегъэпсыхьагъэхэр, зэрэгу-ІэтыпІэхэр хьакІэхэм арегъэлъэгъу, ащ фэшІ къалэм имэрэу Хьатэгъу Налбый зэрэфэразэхэр къыхегъэщы, яеджапІэ илъэс зэфэшъхьафхэм къэзыухыгъэхэу, искусствэм фэлажьэхэу, республикэми Кубани ащызэлъашІэхэу Лъэцэр Риммэ, Дзыбэ Фатимэ, КІэныбэ Нэфсэт, ЛІыбзыу Аслъанэ, Шэуджэн Рустам, Агъырджэнэкъо Саныет, нэмык Іхэми арыгушхоу ягугъу къешІы.

Ащ ыуж «Зэкъошныгъэр байныгъэм нахь лъапІ» зыфиІорэ республикэ семинарыр зыщырекІокІыщт хьакІэщэу культурэм и Унэ ифойе щагъэхьазырыгъэм хьакІэхэр къырагъэблэгъэжьых. Мыщ пхъэнтІэкІу плІырыплІ зыкІэрыт столипшІ гъэк Гэрэк Гагъэхэу, гъомылэпхъэ зэфэшъхьафхэмкІэ ушъагъэхэу зэрэчІэтхэм тынаІэ тетэдзэ. Ахэм атет трафаретхэм атетхагъэхэм тыкъяджэ: «Кощхьэблэ район», «Шэуджэн район», «Красногвардейскэ район», «Мыекъопэ район», «Теуцожь район», «Тэхъутэмыкьое район», «Мыекъуапэ», «Алыгэкъал».

Зэкъошныгъэр гъэпытэгъэным, ижъыкІэ адыгэ хьакІэщыр зыфэдагъэм, хьакІэхэр якІасэхэу, агъэлъапІзу зэрапэгъокІыщтыгъэм, лъэпкъ зэфэшъхьафхэм ныбджэгъуныгъэ адыряІэу, ахэр агъэблагъэхэу зэрэщытыгъэм фэгъэхьыгъэ семинарыр рагъажьэ. Ар дахэу, Іушыгъэ хэлъэу зэІэпахызэ зэращагъэ Мирзоев Джамилэрэ Хьэдэгъэл Гэ Аминэтрэ. Апэу

Джащ фэдэ къэгъэлъэгъон хьакІэхэр Іанэхэм акІэрагъэтІысхьэх, тиартисткэ цІэрыІоу Сэмэгу Гощнагъо иорэд хэт чэтлыбжьэр къафарагъэхьы.

– Лъытэныгъэ зыфэтшІырэ тихьэкІэ лъапІэхэр, тиІофшІэгъухэр, — къыщиГуагъ семинарым апэу гущыІэр зэратыгъэу къалэм культурэмкІэ игъэІорышІапІэ ипэщэ Хъодэ Адамэ. Тикъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбый ыцІэкІи, сэ сшъхьэкІи сэлам льапІэ къышьотхызэ «Шъукъеблагъ» шъотэІо. Тигуапэ уахътэ къыхэжъугъэкІи тахьэтетхэр агъэныбджэгъух. Джары шъори зэрэшъушІынэу щытыр. Мафэ къэс яІофшІэнхэр зэрэзэхащэрэ закІ непэ къышъуагъэлъэгъухэрэр. Арышъ, зышъуплъыхь, зэжъугъашІэ, шъуакІэупчІ яІофшІакІэ».

Шъыпкъэ, хьакІэщым зыноалеІшеалд емеахыаппыш закІ нэплъэгъум къыридзэрэр. Джэныкъо машІор пчэгум дахэу, хъопсагъоу щэблэ. Пхъэ къутэгъахэу ащ палъхьащтри къыголъ. Іанэри чыжьэп. Ащи

байныгъэм нахь лъапІ»

дэжь шъукъызэрэкІуагъэр. Къогъу къотымыхьажьэу тиІэр, мынестетыпест дестыншоск -ештахееедее дехнеІшфоІит Ішеф хэрэр шъодгъэлъэгъуных.

Ащ ыуж къалэм ыныбжь илъэс 41-рэ зэрэхъурэм, ихэхъоныгъэхэр зыфэдэхэм къатегущыІагъ.

Мы аужырэ илъэсхэм къалэм завод щагъэпсыгъ, ыІуагъ Адамэ. — Ащ ипащэхэм къалэм фэтэр 40 хъурэ унэ, Хьальэкъуае ІэзапІэ щашІыгъэх. Джыри фэтэр 40 хъурэ унэр шІэхэу аухыщт. Сымэджэщым корпусышхо къыпашІыхьэ, ятІонэрэ еджэпІакІэми къалэр къыгъэкІэрэкІагъ. Тигъунэгъухэу Краснодари Псыфаби тэгъэблагъэх, тызэлъэкІо, тимэфэкІхэр зэдыхэтэгъэунэфыкІых, нэмыкІхэмкІи тызэдеІэжьы.

Бэшкэкъо Къэралхъан, Адыгэ Республикэм Льэпкъ культурэмкІэ и Гупчэ иотдел ипащ: «Непэ мыщ къедгъэблэгъагъэх районхэм яклубхэм яметодистхэмрэ яхудожественнэ пащэхэмрэ. Тызыфаер зэкъошныгъэр байныгъэм нахь лъапІзу зэрэщытым фэгъэхьыгъэ Іофтхьабзэхэу мыхэм зэхащэхэрэр шъодгъэлъэгъунхэу, яІофшІакІэ зэжъугъэшІэнэу, шъукІожьымэ шъори къызфэжъугъэфедэнхэу ары. Ягъунэгъу урыс районхэм блэгъэныгъэ адыряІ, ахэм яІэшъ-

хьакъу-шыкъу зэфэшъхьафхэр тетых. Щыуан зэфэшъхьафхэр, бэлагъэр, тхъууалъэр, пІуаблэхэр, нэмыкІхэр нэплъэгъум къыредзэх. Пщынэри, шыкІэпщынэри, пхъэкІычри Іанэм телъых, остыгъэри адрэ Іанэм тет, пхъэнтІэкІу лъхъанчэхэри ащ кІэльырытых. Адыгэ шъуа--пыр мечшачшп члышы еш хым кІэрысэу цыр еджы. Кушъэу сабыир зыхэпхагъэри агъэхъые. Дэжъые быракъхэри пылъагъэх. Къумгъан-лэджэн зэрытыри хьазыр. Умы-гъурэр, илъэсипшІ пчъагъэкІэ узэкІэІэбэжьымэ адыгэ унэгьо зэтегъэпсыхьагъэ горэм уихьагъэу къыпщэхъу, блэкІыгъэ уахътэм тищыІэкІагъэр гум къегъэкІыжьы. Адыгэ шъуашэхэр зыщыгъ пшъашъэхэр, жьым щесыхэрэм фэдэу, хьакІэщым шъабэу щэзекІох, адыгэ шхын зэфэшъхьафхэр Іанэхэм афытырагъэуцох. Пщынэо кІалэу Бэшкэкъо Щамилэ адыгэ орэд дахэхэр хьакІэхэм къафырегъаІох.

Шы щыщ-пырхъ макъэхэр къэІух. ХьакІэхэр джыри къафэсых, ахэм апэгъокІых, къырагъэблагъэх. Ахэр Адыгэкъалэ игъэпсын зыфежьэхэм апэрэ псэолъэш Тэу Тоф щызышІэгъэ Павел Анкудиновымрэ ишъхьэгъусэу Нинэрэ. Ахэм ягукъэкІыжьхэр къарагъэ-Іотагъ, шІухьафтынхэр афашІыгъэх, къэгъагъэхэр аратыгъэх. Къэндзал бзылъфыгъэу Юлия Габдурафиковам шыкІэпщынэм «Ислъамыер» къафыригъэІуагъ.

Адыгэкъалэ унэгъо 30 фэдиз лъэпкъ зэфэшъхьафхэр къэзэрэщагъэхэу щэпсэух. Ахэм ащыщых дагъыстан пшъашъэу Озым Эрзирэ афган кІалэу Озым Саидэрэ ыкІи ермэл пшъашъэу

Джарвшан Анушкэрэ афганцэу Рахимов Фаридунрэ яунэгъо зэгуры Іожьхэр. Ахэри яхьэк Іэ лъапІэхэу апэгъокІыхи къырагъэблэгъагъэх, Іэнэ шыгъэхэм апагъэтІысхьагъэх, адыгэ унагъохэм блэгъэныгъэу, ныбджэгъуныгъэу адызэрахьэрэр къарагъэІотагъ, шІухьафтынхэри афашІыгъэх, ежьхэми ялъэпкъ гъомылапхъэхэу къыздахьыгъэхэр хьакІэщым къыщырахьак Інгь, хьак Іэхэри хагъэІагъэх. Нэужым Анушкэ пчэгум къихьи, дэхэ дэдэу ермэл орэдыр хьакІэщым къыщиІуагъ.

ИкІ эухым куначествэм фэгъэхьыгъэу агъэхьазырыгъэхэри къагъэлъэгъуагъэх. ИжъыкІэ къыщегъэжьагъэу адыгэхэм льэпкъ зэфэшъхьафхэм блэгъэныгъэ адыряІэщтыгъ, акъош шъыпкъэ фэдэу афыщытыгъэх. Ащ фэшыхьат Краснодар щыпсэурэ полковникэу Петр Киркинэу (ишъхьэгъусэу Инги игъусагъ) хьакІэщым къырагъэблэгъагъэм къыІотагъэр: «1943-рэ илъэсым ветеринар техникумыр къэсыухыгъэу, илъэс 17 нахь сымыныбжьэу заом сащагъ. Командир сфэхъугъагъэр Хьэлъэкъуае щыщэу, капитанэу ЛІыхэсэ Махьмуд, ротэм икомандирыгъ. СыкъызкІахихыгъэри къэшІэгъуаеу икъэухъумакІоу сигъэнэфагъ. ИлъэситІо сыготыгъ, къэсыухъумагъ, лъэшэуи къауІи зэуапІэм ерагъэу къисхыжьыгъагъ, бэрэ пылъыгъэхэми агъэхъужьыгъагъ. Заор заухыми тызэшІокІодыгъэп, ренэу тызэльык Іуагъ, сятэм фэдэу сиІагъ, ныбджэгъу сфэхъужьыгъагъ. Янэ «а сикІал» ыІозэ къысаджэштыгъ. Ильэс 20 хъугъэ Махьмудэ зыщымы-Іэжьыр, ауми къошныгъэ-блэгъэныгъэу дысиІагъэр лъысэгъэкІуатэ, ТекІоныгъэм и Мафэ къызысыкІэ чылэм сыкъэкІо, ищагу сыдэхьэ, ыкъошхэм саІокІэ, икъэ секІуалІэ».

Адыгэ Республикэм ыкІи Кубань культурэмкІэ язаслуженнэ ІофышІзу КІыргъ Юрэ зэо лъэхъаным аусыгъэ орэдхэр пщынэр ыІыгьэу дежъыухэзэ къафиГуагъ. Хьалъэкъуае щыщэу, ІофшІэным иветеранэу ЛІыхэсэ Аскэр адыгэхэм зэкьошныгьэр агьэльапІзу, льэпкь зэфэшъхьафхэм ныбджэгъуныгъэ-блэгъэныгъэ адыряІэныр, хьакІэхэр якІасэу, агъашІоу зэрэщытыгъэр, бзылъфыгъэхэм шъхьэкІафэ зэрафашІыщтыгъэр непэрэ хьакІэщым къызэрэщагъэлъэгъуагъэр, ар тиныбжьык Іэхэм зэрарагьэльэгьугьэр зэригуапэр къыГуагъ.

Нэужым пчъэм къытеохэшъ унэм къехьэх, хьакІэщым исхэм сэлам къарахы адыгэ шъуашэхэр зыщыгъ кІэлакІэхэу Абыдэ Артуррэ Тхьагъэпсэу Байзэтрэ. Джэныкъо машІом къыпэІут Іанэм кІэрысхэу шыкІэпщынэр агъэжъынчызэ абдзахэхэм яорэд къызэдаІо. ЕтІанэ бжъэм щэу итыр зэІэпахызэ зэдырашъу, кІакохэмкІэ, къамэхэмкІэ зэхьожьых, тхьэльанэ зэдашІы егъашІэми зэблэгъэнхэу, зэкъошым фэдэу зэфыщытынхэу, гушІуагьор зэдаІэтынэу, къиныгъор зэдагощынэу.

Удж къашъор пщынэм къырегъаІо, хьакІэхэри бысымхэри зэрэІыгъхэу пчэгум къехьэх, орэдыр къызэдаІозэ къэшъох. Онджэкъ машІор егъашІэми мыкІосэным фэшІ зэкІэми пхъэр пальхьэ. «У адыгов обычай такой» зыфиІорэ орэдыр зэкІэми къызэдаІозэ «Зэкъошныгъэр байныгъэм нахь лъапІ» зыфи Горэ республикэ семинарыр зэфашІыжьы.

НЭХЭЕ Рэмэзан. Сурэтхэр зэхахьэм къыщытырахыгьэх.

— Бислъан, сыда къолъхьэ тын-Іыхыным, хэбзэ ахъщэр ІэнэтІэзехьэхэм къызфагъэфедэным, бзэджэшІагъэхэу мылъкуугъоиным епхыгъэхэм алъапсэ районым зыщидзынэу зытехъухьагъэр?

— Сэ ар анахьэу зыфэсхьырэр льэпкъ программэхэм къызэрэдалъытуу муниципальнэ образованиехэм ячІыгухэм объект зэфэшъхьафэу ащагьэпсыхэрэм апаlуагъэхьанэу ахъщэшхохэр къаlэкlахьэхэ зэрэхьугьэр ары. Заказ щыІэмэ ар зыгъэцэкlэжьышт цІыфхэри щыІэх. Ахэм сомэ миллион пчъагъэхэр аlэкlэкlых. Ахыцэм енэцІыхэрэр ыкіи етыгъохэрэр макіэп, ащ къыхэкізу коррупцием инэу тызэлъиубытыгъ. Джэджэ районри ахэм ахэт.

— Илъэсэу тызыхэтыр къызихьагъэм къыщегъэжьагъэу анахь бзэджэшІэгъэ инхэу районым щызэрахьагъэхэр сыд фэдэха?

- ПсыкъэкІуапІэм ишІын станицэу Джаджэ кІыхьэ-лыхьэ зэрэщыхъугъэр апэ къидгъэшъын. Псыр къызэрыкІощт линием игъэпсын сомэ миллион 45-рэ фэдиз пэІухьанэу щытыгъ. Апэрэ чэзыоу агъэцэкІэн фэегъэ ІофшІэнхэм апае сомэ миллион 11 къафатІупщыгъагъ. Зэнэкъокъум фитныгъэ къыщыдэзыхыгъэ ООО-у «Стройсервис Динара» зыфиІоу Эркимбек Заковыр зипащэм ахэр зэшГуихынхэ фэягъэ. МО-у «Джэджэ къоджэ поселениемрэ» (пащэр Геннадий Акопян) Э. Заковымрэ зэдашІыгъэ зэзэгъыныгъэмкІэ Іоныгъо-тыгъэгъэзэ мазэхэм (2009-рэ иль.) ашІэгьэ Іофхэр псыкъырыкІуапІэм ипроект димыштэхэу къычІэкІыгъ. ГущыІэм пае, псыкъырыкІопІэ трубэ километри 5,2-м щыщэу километри 2,38-рэ чІалъхьагъэп. Джащ фэдэу, псынэ 91-рэ агъэпсын фэягъэмэ, агъэхьазырыгъэр 11, ау ащ емылъытыгъэу псынэ 91-м атырагъэк Годэн фэегъэ цемент-пшэхьо зэхэгъэк Іухьагъэр зэкІэ Іофым хагъэхьагъэў актым итхагъ, псынэ 80-м яшІын фежьэгъахэхэп. Полиэтиленым хэшІыкІыгъэ трубэхэу чІы чІэгъым чІалъхьагъэхэм ядиаметрэкІэ миллиметри 100-м, 150-рэм, 1000-м нэсын фаехэр ахэтыгъэхэмэ, агъэфедагъэхэр зэк Іэ миллиметри 100-м ехъухэрэп.

ПсыкъэкІопІэ линиер икІэрыкІэу гъэпсыжьыгъэным (реконструкцие) пае ащ рашІылІэн фэегъэ Іофыбэ зэрамыгъэцэкІагъэр ышІэзэ Э. Заковым форму КС-2-м амыгъэцэкІэгъэ Іофхэр проектым къызэрэдильыгэрэм фэдэу зэшІуахыгъэхэу ритхэхи, актыр МО-у «Джэджэ поселением» ипащэу Г. Акопян ритыгъ. ПсыкъырыкІуапІэми псынэхэм ягъэпсыни зэрэмыхъазырхэр, яшІылІэгъэн фаер джыри зэрэбэр зышІэрэ Г. Акопян иІэнатІэ къызфигъэфеди, ащ кІэтхэжьыгъ.

Актым ратхэгъэ къэбар нэпціхэмкіэ ООО-у «Стройсервис Динара» зыфиІорэм хэбзэ ахъщэм щыщэу сомэ 1583923-рэ исчет фырагъэхьагъ, ар нэбгыритіум зэрэфаеу зэрагъэкіуагъ.

Следственнэ гъэ Іорыш Іап Іэм уплъэк Іунэу ыш Іыгъэхэм ахъщэшхо дырагъэк Іок Іыгъэу къызэрэхагъэщыгъэм фэш І ООО-м итхьаматэ УФ-м и УК ия 159-рэ статья къызэрэдильытэу уголовнэ Іоф къыфызэ Іуахыгъ.

Джэджэ псыкъырыкІуапІэм игъэпсын епхыгъэ ятІонэрэ чэзыу ІофшІэнхэр мы уахътэм нэмыкІ фирмэм лъегъэкІуатэх. Г. Акопян иІэнатІэ следствиер окІофэкІэ ыгъэцэкІэн фитэп.

Илъэсыр икІынкІэ къэнэжьыгъэр мэзэныкъу. ПсэолъэшІын Іофхэр агъэцэкІэнхэу игъо зимыфэхэкІэ, федеральнэ ахъщэр зэкІагъэкІожьыным ищынагъо щыІ.

— Хэбзэ ахъщэр зэрэдыригъэкlокlыгъэм фэшl МО-у «Джэджэ район поселением» ипащэ игуадзэу П. Гречишниковыми уголовнэ loф къызэрэфызэlуахыгъэри тэшlэ. Сыда ар къызыхэкlыгъэр?

— АР-м и МВД и УБЭП-рэ Джэджэ район прокуратурэмрэ ашІыгъэ уплъэкІунхэм культурэм и Унэ игъэфэбапІэ (икотельнэ) агъэпсы зэхъум Іофхэр зэрагъэцакІэхэрэм тэрэзэу лъы-

Коррупциемрэ уахътэмрэ

Хэбзэ гъэпсыгъэу тикъэралыгъошхо илъыгъэр щыдгъэзыий щыІэкІакІэ дгъэпсынэу тызыфежьагъэм къыщегъэжьагъэу хэбзэукъоным, бзэджэшІэным, тыгъоным хэпшІыкІзу зыкъаІэтыгъ. Демократие псэукІэм тызытехьагъэр илъэс 18 хъугъэу апэрэ федеральнэ законэу коррупцием ебэныгъэн зэрэфаем фэгъэхьыгъэр къыдэкІыгъэ къодый. ИлъэситІоу ащ ыуж текІыгъэм хэбзэ ахъщэр дезыгъэкІокІызэ псэухэрэм, къолъхьэ инхэр къаІызыхыхэрэм, бзэджэшІагъэ зезыхьэгъэ чиновникхэм ащыщ горэхэр къыхагъэщыхэу, пшъэдэкІыжь арагъэхьэу хъугъэ. Джэджэ районым ипрокурорэу Щыщэ Бислъан дэтшІыгъэ зэдэгущыІэгъум районым коррупцием зэрэщыпэуцужьыхэрэм нахь игъэкІотыгъэу къытедгъэгущыІагъ.

УИМЫАХЪЩЭ уенэцІыгъэмэ...

мыплъэу, мэхьанэ римытэу ыкІи къырахьылІэгъэ тхылъхэр ымыуплъэкІухэу сомэ мин 788-рэ зыосэ ІофшІагъэхэр зэшІуахыгъэу ыІуи, ар формэу КС-2-м зэрэкІэтхагъэр къыхагъэщыгъ. Джарэущтэу зипшъэрылъхэр икъоу зымыгъэцэкІэгъэ ООО-у «Жилкомстрой объединениеу» Іащэ Русльан зипащэм ахъщэр фыригъэхьагъ.

Гречишниковым хэбзэукъоныгъэу ышlыгъэм къыдилъытэрэ уплъэкlунхэр макlох, УК-м ия 293-рэ статьякlэ (ч.1) ар агъэмысэ.

— Іащэри Акопяни ахэм анэмыкі Іофыкіи къыхэщыгъагъэх. Тыгу къэгъэкіыжь, Бислъан.

Федеральнэ гупчэм хэбзэ ахъщэу къытІупщырэр районым зэрэщызэрагъак Горэр прокуратурэм и ГофышІэхэм ауплъэкІузэ, зигугъу къэтшІыгъэ ООО-у «Жилкомстрой объединением» ипащэу Іащэ Руслъанрэ МО-у «Джэджэ къоджэ поселениер» зыфиІорэм итхьаматэу Геннадий Акопянрэ муниципальнэ зэзэгъыныгъэу чъэпыогъум и 13-м зэдашІыгъэр станицэу Джаджэ кІэлэцІыкІухэм апае джэгупІэ чІыпІэ зэрэщагъэпсыщтым фэгъэхьыгъагъ. Зы тхьамафэ нахь темыкІыгъэу Іащэм иІэнатІэрэ ифитныгъэхэмрэ къызфигъэфедэхи, Іофэу агъэцэк Іагъэхэм сомэ мин 499800-рэ атефагъэу зэрытхэгъэ актым афыкІэтхагъ. Формэу КС-2-м къэбар нэпцІыхэр ритхэхи, джащ фэдиз ахъщэ чІыпІэ бюджетым щыщэу дыригъэкІокІыгъ.

Іащэм бзэджэшІагъэу зэрихьагъэр агъэунэфыщт, УК-м ия 159-рэ статьякІэ (ч. 3) уголовнэ Іоф къыфызэІуахыгъ.

— Аужырэ лъэхъаным судебнэ приставхэм мыхъо-мышагъэу зэрахьэхэрэр СМИ-хэм нахьыбэрэ къыхаутхэу ыкlи къагъэлъагъохэу хъугъэ. Ар сыда зэпхыгъэр?

— Ари къызыхэкІырэр зыгорэм иахъщэ нэмыкІым нахь ищыкІагъэм фэдэу къыІихынэу зэрэфежьэрэр, ар къыдэхьоуи бэрэ къызэрэхэкІырэр ары. Мары Дэгужъые Бислъан къэралыгъо къулыкъоу служебнэ приставхэр зэпхыгъэм Іоф щишІэзэ фитыныгъэу иІэхэм ашІокІи, зэрэмытэрэзыри, мыхъунэу зэрэзекІорэри ышІэзэ, гражданинэу В. Дорошенкэм къарыукІэ пэуцужьыгъ.

Дорошенкэр гъогум рык оз шапхъэхэр зэриукъуагъэм пае ГИБДД-м и офыш от тазырэу соми 100 тырилъхъэгъагъ. Игъом ар къызэримытыгъэм фэш от ет ани сомэ 500-к оз агъэпщынагъ, зэхэтэу сомэ 600 къы оз акън ор судебнэ пристав-гъэцэк ом игъусэу Дорошенкэм ыдэжъ к огъагъэх.

Дорошенкэм ыдэжь кногы агьэх.

Дорошенкэр, а мафэм плъыр-стыр къыкlилъхьи loфшlапlэм зыкъыщари-гьэтlупщыжыгьэу, унэм исыгъ. Уведомлением зэрэкlэтхэжыгтэу къыра-гьэльэгъугъэм гуцаф ригъэшlыгъ, ар зэхафыхэмэ тазырыр къытынэу къариlуи, иунэ зыфегъэзэжым Дэгужыер ащ лъежьи, къыщымыхьагъзу, лажьэ имыlэу, хабзэхэр ыукъозэ, тебани шъобжхэр тырищагъэх.

Дэгужъыем иІоф судым зэхифыгъ. Ежьыр ибзэджэшІагьэ емыуцолІэжьы-

гъэми, илажъэ къагъэнэфагъ. Дорошенкэм моральнэу къин зэрэригъэлъэгъугъэм фэшІ сомэ мини 10 ритынэу унашъо ашІыгъ. БзэджэшІагъэу зэрихъагъэм пае илъэсиплІ условнэу тыралъхьагъ, илъэсырэ ныкъорэ Іофэу ышІэщтыгъэм рамыгъэкІолІэнэу аухэсыгъ.

Джащ фэдэу, АР-м иследственнэ гьэlорышlапlэ зэхищэгьэгьэ упльэкlунхэм къапкъырыкlыхэзэ, пристав-гъэцэкlакlоу Тхьагъэпсэу Заремэ пае къызэlуахыгъэгъэ уголовнэ lофыми район судыр хаплъи, кlэух фишlыгъ.

Тхьагьэпсэум гьэпцІагьэкІэ цІыфхэм ахьщэ къаІихыгьэу, ар ежь ышъхьэкІэ ыгьэфедагьэу къыхагьэщыгь. Щыфхэм якІалэхэм административнэ хэукъоныгьэхэр ашІыгьэхэу, ахэм афэгъэхьыгьэ тхыльхэр ипроизводствэ хэльхэу ариІозэ, кІалэхэм «атыралъхьэгьэ» тазырыр ежьым къызІэкІигьахьэщтыгь. Ащ фэдэм зэреджэхэрэр имыер зыкьозыупкІэрэ зэкьодзакІу (мошенничество).

Пристав бзыльфыгъэм пшъэдэкІыжьэу илъэси 3 условнэу тыралъхьагъ, тазырэу сомэ 3500-рэ рагъэтыгъ. Ежьым къаІихыгъагъэр сомэ 1600-рэ зэрэхъущтыгъэр.

— Къамылэжьыгъэ ахъщэ къыз-ІэкІэзыгъэхьанэу амал зиІэ хъугъэхэм ащыщых еджапІэхэм япащэхэр, якІэлэегъаджэхэр. Ар еджапІэ пэпчъ джы къыщыуаІощт, сабыйхэм янэ-ятэхэми аушъэфырэп.

— Ащ фэдэ мыхъо-мышІагъэхэри къыхэдгъэщхэу хъугъэ. Поселкэу Гончаркэм дэт гурыт еджапІэм идиректорзу Раиса Бугаенкэм иамалхэр къызфигъэфедэхи, ащ фэдэ бзэджэшІагъэ зэрихьагъэ. Іоф ашІэ фэдэу нэбгыри-тІумэ тхылъхэр афигъэпсыхи, ахэм къатефэрэ ахъщэр ежь зэрэфаеу ыгъэфедагъ, нэбгыриплІымэ атыригуащэ-зэ аритыштыгъ. Тхылъ нэпцІзу ыгъэнсыгъэхэмкІэ Бугаенкэм хабзэм чІэнагъэ ригъэшІыгъ, сомэ мин 55700-кІз изэрар ригъэкІыгъ. Бзылъфыгъэм иІоф судыр хэплъагъ, мытэрэзэу зэрэзекІуагъэмкІэ сомэ мини 8 тазырэу рагъэтыгъ.

Станицэу Келермесскэм игурыт еджапІэ ипащэу Владимир Васильевми тхылъ нэпцІыхэмкІэ бюджет ахъщэм щыщ дыригъэкІокІыгъ. Арэуштэу зекІон зэрэфимытыр ышІэзэ ыкІй иІэнатІэ къызфигъэфедэзэ, тхылъ нэпцІхэр ыгъэпсыхи, А. Аветисян водителэу еджапІэм ІофышІэ ыштагъэу ыгъэпсыгъ. МэзиплІым къыкІоцІ Аветисян къытефэгъэ лэжьапкІэр нэмыкІ цІыфым раригъэтыгъ. Бюджетнэ ахъщэм щыщ, фимытэу, ау ежьыр зэрэшІоигъом фэдэу зэригъэзекІуагъэмкІэ В. Васильевым уголовнэ Іоф я 160-рэ статьямкІэ (ч.3) къыфызэІуахыгъ. Ащ хэбзэ ахъщэу дыригъэкІокІыгъэр сомэ 19974-рэ мэхъу.

— Джы сымаджэ хъухэрэр зыгъэхъужьынхэу зыщыгугъыхэрэ врачхэм ямыкіуаліэхэзэ, «ставкэр тхьапша?» аlошъ, кізупчіэх. Alамыхыщтми амышізу, къуалъхьэ зэраратыщтым зыфагъэхьа-

зыры. Ащ фэдэ коррупциер шъори къыжъунэсыгъа?

Къуалъхьэ зэра Гахырэр къызэря-Іазэхэрэм изакъоп зыфэгъэхьыгъэу хъурэр. Тызхэт илъэсым район сымэджэщым иврач-невропатологэу А. Тариковым Краснодар щеджэрэ студентыр мэфэ заулэрэ сымэджагъэу зэрытхэгъэ тхыль фыритхык і ынэу къызельэ Іум, сомэ мини 3 къуалъхьэу къыритымэ илъэІу фигъэцэкІэнэу риІуагъ. Фигъэнэфэгъэ пІалъэм справкэр ритыжьи, къуалъхьэр къы Іихыгъ. А ч Іып Іэ шъыпкъэм УБЭП-м иІофышІэхэм А. Тариковыр къаубытыгъ. Къуалъхьэ зэраІихыгъэм фэшІ ащ илъэситІурэ ныкъорэ условнэу тыралъхьагъ, сомэ мини 3-р къыІахыжьыгъ.

— ГИБДД-м иІофышІэхэм къамылэжьыгъэ ахъщэ къызІэкІагъэхьаныр хабзэ афэхъугъэу щыт. Ахэр нахьыбэу къыхэшъогъэщыха?

— Гъогум тет инспекторхэм законхэу «Милицием фэгъэхьыгъ», «Административнэ хэбзэукъоныгъэр», «ГИБДД-м иІофышІэ узэреушъыищтыр», «Щынэгъончъагъэм пае гъогухэр къэзыгъэгъунэрэ инспекторхэм япшъэрылъхэр» зыфиІохэрэр бэрэ зэраукъохэрэр зэкІэми тэшІэ.

Мары инспекторэу ХъокІо Аскэр кызгъэуцугъэ автомобилым исыгъэ кІалэу гъогум узэрэрыкІон фэе шапхъэхэм ащыщ зыукъуагъэм протокол фызэхимыгъэуцоу къуалъхьэу сомэ 1000 къыІихыгъ. Ащ къикІырэр хэукъоныгъэ зышІэгъэ цІыфым тазырэу тыралъхьагъэр о уикІэджыбэ иплъхьаныр ары. Джащ фэдэу инспекторэу С. Бара-

Джащ фэдэу инспекторэу С. Барановым, А. Аксенниковым техосмотрэр ышІызэ, тазырэу сомэ 2500-рэ тельэу риІуи, къыІихыгъ. Ар «къэзыушыхьатырэ» справкэри фыритхыкІыгъ, ау ахъщэр ежь иджыбэ кІуагъэ. КІалэм справкэр УФСПП-м ыхьыгъ тазырыр зэритыгъахэр къыушыхьатынэу. Ащ дэжьым Барановым ишхъухьэшІагъэ къычІэщыгъ.

С. Барановыр ятІонэрэ водительми апэрэм фэдэу дэзекІуагъэу уплъэкІунхэм къахагъэщыгъ. Ящэнэрэми мэфэ заулэ тешІагъэу ахъщэ къуалъхьэ къы- Іихыгъ. Инспектор «чаным» уголовнэ Іофи 3 къыфызэІуахыгъ.

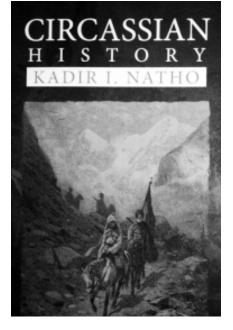
— Лэжьапкіэр къазэрарамытырэм е зэрагъэгужъорэм къыхэкіэу ціыфхэм тхьаусыхэ тхылъхэр нахьыбэрэ атхыхэу джы къырагъэжьагъ. Ащ фэдэ іофхэм шъуарехьыліа?

— ІофшІэным фэгъэхьыгъэ законодательствэр, тыди фэдэу, Джэджэ районми щаукъо. ГущыІэм пае, ГУП-у «Джэджэ ДРСУ»-м ІофышІэ 88-мэ ялэжьапкІэу сомэ 954920-рэ хъурэр зэрарамытыгъэр къыхэдгъэщыгъ. Мы предприятиеми, ООО-у «Добрый», ЗАО-у «Джэджэ шъоущыгъушІ заводыми» тхьаумэфэ ыкІи мэфэкІ мафэхэм, яІофшІэгъу уахътэ къехъоу цІыфхэр зэрагъэлажьэхэрэм атефэрэ ахъщэр арамытэу дгъэунэфыгъэ. ЛэжьапкІэр агъэгужъоу, авансыр, заратыкІэ, къылэжыгъэр зэрытхэгъэ тхьапэхэр арамытыхэу къыхэкІы. Ащ фэдэ пащэхэм административнэ хэбзэукъоныгъэхэр зэрашІыхэрэм пае Іофхэр къафызэІутэхых.

— Хэбзэ ахъщэм, ціыфхэм яахъщэ дезыгъэкіокіыхэрэм шъузэрапэуцужьырэр тигуапэ. Ау шхъухьашіэу, пціыусэу, коррупциер зипсэукіэ хъугъэхэр бэдэд. О пшъхьэкіэ ахэм япчъагъэ къыщыгъэкіэгъэным хэкіыпіэ иізу олъыта, Бислъан?

— Тыгъоным, къолъхьэ тыным уябэнын плъэкІыщт, ау прокуратурэм, милицием яІофышІэ закъохэмкІэ уафырикъущтэп. Хэти, имылажьзу, къагъэщынагъзу е къагъэпцІагъзу къуалъхьэ Іахымэ (аретымэ), Іызыхырэр псынкІзу къаригъэшІэн ылъзыныщт. Ащ пае УБЭП-м, прокуратурэм, милицием яІофышІзхэм макъз аригъзІун фае. Ар зэкІзми къагурэ-Іоми, гу тезышІыхьзу бзэджашІэм ифэшъуашэ езыгъэгьотырэр макІэ.

ДэгущыІагьэр ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

АМЕРИКЭМ ИЧЕРКЕС ДУНАЙ

Мы зэІукІэгъур ошІэ-дэмышІэу зэрэщытыгъэр ары гуми нахь къызыкІинагъэр. Гъэзетэу «Шапсугия» зыфиІорэм икорреспондентэү Ныбэ Андзор Амман зыщы Гук Гагъэр ц Гыф гъэш Гэгъон дэд. Ар къалэу Нью-Джерси Адыгэ Хасэ щызэхэзыщэгьэ тхакІоу, драматургэу, тхылъыкІэу «Черкес тарихъ» зыфиГорэр зикъэлэмыпэ къычГэкГыгъэ Натхьо Къадыр ары.

- Амман пэмычыжьэу «Нибэ» ыцІэу Іуашъхьэ зэрэщыІэр ошІа? — еІо Къадыр.

Сэмэркъэу дахэ хэлъэу къычІэкІыгъ Къадыр. Гущы Іэухыгъэ заул ныІэп тищыкІэгъагъэр бэшІагъэу тызэрэшІэу, тызэчІыпІэгъоу къытщыхъуным, зэпэблагъэ тыхъуным пае. Шъыпкъэр пІощтмэ, ныбжьымкІэ тызэрэзэтекІырэр къыдэпльытэмэ, Къадыр илъэс зытІукІэ ыныбжь 85-рэ хъущт, арэущтэу нэбгыритІоу егъашІэм зэрэмылъэгъугъэхэр псынкІэу зэпэблагъэ хъухэу бэрэ къыхэкІырэп. Ау Къадыр цІыф гъэсэгъэшхоу зэрэщытым емылъытыгъэу, зигъэиныныр, зигъэпэгэныр ишэнэп, удэгушыІэнкІэ ІэшІэх, цІыф къызэрыкІу. Мафэ къэс тызэІукІэщтыгъэшъ, мыщ иІушыгъэ, ыгу ибаиныгъэ, творческэ кІочІэшхоу иІэр сымыгъэшІэгъон слъэкІыщтыгъэп.

Ишъхьэгъусэ Суади лъэныкъо пстэумкІи ащ дештэ, илъэс пчъагъэм ІэпыІэгъушІоу, акъылэгъоу, цыхьэшІэгъоу Къадыр ар кІыгъу, ищыІэныгъэ гъогу дытет.

Нэужым нафэ къызэрэхъугъэмкІэ, Иорданием икъэлэ шъхьаІэ километрэ 30-кІэ пэчыжьэ Іуашъхьэм «Небо» ыцІ. КъызэраІотэжьырэмкІэ, джуртхэр илъэс 40-рэ шъоф нэкІым кънщезыщэкІыгъэхэ Моисей а Іуашъхьэм тетэу псыхъоу Иордан зелъэгъум, мыхэм якъэралыгъо ащ инэпкъхэм къащежьэщтэу къыІогъагъ. Сэ слъэкъуацІэрэ а чІыпІэм ыцІэрэ лъэшэу зэпэчыжьэх. Ау Къадыр къы Іуагъэм лъапсэу иІэр мыщ щыпсэурэ черкесхэм а къушъхьэм ыцІэ «Нибэ» aIозэ къызэраІорэр

Хъугъэ-шІагъэхэмкІэ щыІэныгъэ баеу Къадыр къыгъэшІа--мехфаахашефее оамынеап меал кІэ италант къыщылъэгъуагъ. Ар зэлъашІэрэ тхакІу, тарихълэжь, литературовед, общественнэ ІофышІэшху, зэхэщэкІо ІэпэІас. Америкэм ис адыгэхэм ащ лъытэныгъэшхо фашІы, сыд фэдэрэ Іофкіи яупчіэжьэгъу, япащэу альытэ. Америкэм изакъоп, Тыркуеми, Сириеми, Иорданиеми Натхьо Къадыр дэгъоу ащашІэ, ичІыгужъэу Кавказми ар бэрэ къэкІо, щэІэ. Ыныбжь емылъытыгъэу Къадыр бэ къыкІухьэрэр, илъэпкъэгъухэм аІокІэ, культурнэ акцие зэфэшъхьафхэр зэхещэх, кІэкІэу къэпІон хъумэ, ищыІэныгъэ бай. Мы лІым Амман сызэрэщыІукІагъэр сэркІэ насыпыгьэу сэльытэ.

Ащ ыгу Хьатрамтыку

Сыстудентзэ Къадыр итхылъхэм ащыщэу «Отчужденные»

~~-~~

зыфиІоу апэу сызэджэгъагъэр 1990-рэ илъэсхэм Мыекъуапэ къыщыдэкІыгъагъ. Ар ныбжьыкІитІу — Николасрэ Надюшэрэ - яшІулъэгъу, ахэр зэрихьылІэгъэгъэ къиныгъохэм афэгъэхьыгъагъ. А романыр лъэшэу сыгу рихьыгъагъ, ары ащ фэгъэхьыгъэу гъэзетым стхынэу зыкІэхъугъагъэри. «Шапсугия» зыфи-Іорэ гъэзетым сиапэрэ тхыгъэу къихьэгъагъэр ары зэхьылІэгъагъэр. Джащ къыщегъэжьагъэу Натхъо Къадыр фэгъэхьыгъэу згъотырэр зэкІэ сыугъоеу сыублагъэ. Джы Интернетым ишІуагъэкІэ ар къиныжьэп, ау илъэс 15-кІэ узэкІэІэбэжьмэ, сыд фэдэрэ къэбари зэгъэгъотыгъошІу хъущтыгъэп. Мы зигугъу къэсшІырэ зэІукІэгъум илъэхъани ежь Къадыр къысфиІотагъэр макІэп.

Натхъо Къадыр ылъапсэ къызыщежьэрэр Анапэ иІэгъо-блэгъу щысыщтыгъэ адыгэ къуаджэу Хьатрамтыку ары. БлэкІыгъэ лІэшІэгъум иублэгъухэм адэжь а чІыпІэм щыпсэущтыгъэхэр Адыгеим къызагъэкощыжьхэм, адыгэ чылэр зыдэщысыгъэм поселкэу «Суворово-Черкесский» зыфаІорэр къитэджагъ.

Натхьо Исхьакърэ Гощмафэрэ къафэхъугъэ сабый 11-м Къадыр ащыщыгъ. ЯтІонэрэ дунэе заом илъэхъан ар Европэм ифагъ, 1948-рэ илъэсым Иорданием щыпсэунэу кІуагъэ, дэгъоуи щеджагъ. 1956-рэ илъэсым Нью-Йорк зигъэзэжьыгъ, литературэм пыльыгь, журналэу «Черкес жъуагъу» зыфиІорэр къыдигъэкІыщтыгъ.

Америкэм ис адыгэхэу мини 10 фэдиз хъущтыгъэхэр зэлъигъэІэсынхэу, зэхищэнхэу апэу фежьагъэр Къадыр ары. А илъэсхэр ары Нью-Джерси къызыдэтэджагъэхэр Черкес шІушІэ хасэр зычІэтыгъэ унэри, мэщытэу быслъымэнхэр зыщызэІукІэщтыгъэхэри. Къадыр гъот иІзу псэущтыгъэти, мыхэм афэдэ Іоф зэфэшъхьафыбэ зэшІуихын, студентхэм, гъот макІэ зи-Іэ унагъохэм адеІэн ылъэкІыштыгъ.

ГухэкІ нахь мышІэми, тизэдэгущыІэгъухэм ащыщ горэм къы Іуагъ Къадыр, — амалэу тиІэм щыщэу дгъэфедэрэр мэкІэ дэд. Гъэхъэгъэшхо горэмехесты дастые схны шыс дех тальыпльэзэ, такІырыпльызэ, интеллигент, бизнесмен, творческэ ІофышІэ купышхохэр тІэкІэкІых, яфэшьошэ уасэ афэтшІырэп.

Лъэпкъым итарихъ еплъыкІзу фыриІэр

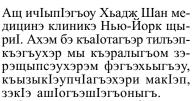
Америкэм щыпсэурэ черкес диаспорэм итарихъ Къадыр дэгьоу зэригъэшІагъ, ащ фэгъэхьыгъзу бэ къыхиутыгъэри. Арзущтэу тІэкІу-тІэкІоу угъоигъэ хъугъэ тхыгъэхэр дэхьагъэх Къадыр бэмышІэу Нью-Иорк къыщыдигъэкІыгъэ тхылъэу «Черкес тарихъ» зыфиІорэм. ИнджылызыбзэкІэ ар тхыгъэ, урысыбзэкІи, тыркубзэкІи, арапыбзэкІи зэрадзэкІыжьыгъах.

Иорданием щызэхэщэгъэ Черкес шІушІэ обществэр зычІэт унэм щытиІэгъэ зэІукІэгъухэм ащыщ горэм Къадыр а тхылъэу джыри типограф краскамэр зыпыурэр къыщыситыгъ. Ащ авторым илъэсипшІым ехъурэ Іоф дишІагъ. Тхылъым нэІуасэ ежьежьырэу сыфишІы зэхъум, ащ ар зэригъэлъапІэрэр, къиныбэ зэрэпильэгъуагьэр къыхэщэу фэсакъыпэзэ тхьапэхэр зэпыригъазэщтыгъэх. Сэ къызэрэсшІошІырэмкІэ, адыгэ лъэпкъым гъогоу къыкІугъэм икъэтын, икъэІотэн закъоп Къадыр зыпылъыгъэр, ащ пшъэрылъэу зыфишІыжьыгъагъэр цІыф цивилизацием мы лъэпкъым хишІыхьагъэр, ар зэрэльигьэкІотагьэр къэгьэльэгьогъэныр ары. Адыгэу тыди щыпсэухэрэм анахь цІыф Іушэу, гъэхъэгъэшІухэр зышІыгъэу къахэкІыгъэхэм, ежь ышъхьэкІэ зыІукІагъэхэм афэгъэхьыгъэ мысэл селыхт усхносте Ішест селыхт итарихъкІэ мэхьанэшхо зиІэхэр

Нью-Йорк — Шапсыгъэ

КъокІыпІэ Благъэм сыкІонгхьамафэ нахь имыгэжьэу США-м къикІыгъэ тильэпкъэгъухэр купышхо хъухэу Шъачэ къэкІогъагъэх, ялъэпкъ чІыгужъ тхьамэфитІум къаплъыхьагъ. ШэхэкІэй чэщ-зымафэ фэдизрэ щыІагъэх, ахэр Хъущт Заур ихьакІэщ рагъэблэгъэгъагъэх, ары нахь благъэуи нэІуасэ тафэхъун зыщытлъэкІыгъэри.

Купым хэтыгъэхэр зэкІэ Нью-Джерси щэпсэух. Ахэр бизнесменых, Адыгэ хасэхэм ахэтых, студентых, кІэлэеджакІох. Пщыхъожь Аллен ыкъуитІу къызыдищагъ ятэжъхэм ячІыгу арипехелья вынут выпут на межет вынут не межет вынут не межет вынут вынут не межет вымет вынут не межет вынут не межет вынут не межет вынут не межет вымет вынут не межет вымет в адыгабзэ ашІэрэп, ау хасэм иансамблэ къыщэшьох, Кавказ къэкІоным яшъыпкъэу зыфагъэхьазырыгъ. Пщыхъожьыр бизнесмен, Нью-Йорк фирмэ щыриІ.

Зэшъхьэгъусэхэу СтІашъу Уалидрэ Екъутэк Заремэрэ бэ гъэшІэгъонэу къытфаІотагъэр. Уалид Сирием щыщ, илъэс 20-м къехъугъэу Нью-Йорк щэпсэу, инженерэу унэе клиникэ горэм щэлажьэ, ишъхьэгъусэ Мыекъуапэ щыщ, врач-уролог. Ахэр Америкэм нэ Гуасэ щызэфэхъугъэх, джы зэшъхьэгъусэхэм илъэс 12 зыныбжь Орзэмэс зэдапІу. КІэлэцІыкІур дэгъоу адыгабзэкІэ мэгущыІэ, дахэу къэшъо, илъэпкъ итарихъ зэрегъашІэ.

Кавказым бэрэ тыкъэкІо, — еІо Заремэ. — Адыгеим сэ сиІахьылхэр исых, Орзэмэси мыщ ренэу къакІо шІоигъу. Ау Шапсыгъэ джырэ нэс зэдгъэлъэгъунэу хъугъэп. Мы чІыпІэхэм ядэхагъэ гъунэнчъ, тыгу щышІэрэр гущыІэ къодыехэмкІэ къэІогъуай.

Шъачэ щагъэкІогъэ мафэхэр ныбжыкІэхэми ащыгъупшэщт-

– Мыщ фэдэ зэІукІэгъухэр тищыкІагъэх, — еІо СтІашъу Уалид. — Тятэжъхэр зыщыпсэущтыгъэхэ чІыгужъыр зэрэтлъэгъущт закъор арэп, лІэужхэр нахь зэпэблагъэ хъунхэм паий ары. им хеІв дехфвахашефев аждиН купым хэтхэм, ау ар зэхатшІэрэп, тызэрыгущыІэрэ Іофыгъохэр тшІогъэшІэгъоных.

Нью-Джерси щыпсэурэ адыгэхэм зэхашэгъэ Адыгэ Хасэм ипчыхьэзэхахьэ горэм Уалидэ нэІуасэ сыщыфэхъугъагъ, къегуатэ заремэ. — А пчыхьэм адыгэ ансамблэ горэм ащ концерт къыщитынэу щытыгъ...

ЗэлъашІэрэ Шапсыгъ

Мыщ фэдиз илъэс пчъагъэм Заремэрэ Уалидрэ ныбджэгъушІоу яІ ІэкІыбым щыІэ тильэпкъэгъухэм зэлъашІэрэ, лъытэныгъэшхо зыфашІырэ Шапсыгъэ Ридуан. Ар врач-уролог, меди--ысыш еатафенеат еПпыР менир убытырэ специалист, урологхэм я Дунэе Ассоциацие пэщэныгъэ дызэрехьэ. Шапсыгъэм Америкэм унэе клиникэхэр щыриІэх, шІэныгъэлэжь сообществэм дэгъоу шашІэ.

Амман сыщыІ у Натхьо Къа-

дыр итхылъ нэІvасэ зыфэсшІызэ, Ридуан фэгъэхьыгъэ очеркэу ащ дэтым седжагъ (инджылызыбзэу еджапІэм щызэзгъэшІагъэм амалэу къыситырэмкІэ) -еат еатыахеатеф мыІп в иІмы шІэгъоныбэ сшІагъэ.

Сирием къыщыхъугъэ Ридуан Натхьо лІакьом щыщ. Ащ гьэсэныгъэ дэгъу иІ, наукэм ишъып-къэу пылъ, США-м иуниверситет пчъагъэмэ ученэ степеньхэр къыфагъэшъошагъэх, тхылъыбэ къыдигъэкІыгъ. Ащ фэдиз зыпшъэ ифэрэ лІым етІани уахътэ къегъоты Нью-Джерси и Адыгэ Хасэ зэхищэрэ Іофтхьабзэхэм ахэлэжьэнэу. ИлъэсипшІ фэдизкІэ узэкІэІэбэжьмэ, Ридуан ежь ифонд зэхищагъэу анахь студент чанхэм, сэнаущыгъэ зыхэлъхэм — грантхэр, адыгэ студентхэм стипендие ареты.

– Нью-Джерси и Адыгэ Хасэ ипрезидентэу Натхъо Къадыр мыщ щыпсэурэ адыгэхэу анахь льытэныгьэ зыфашІыхэрэр зэфищэнхэ, зэльигъэІэсынхэ ыльэкІыгъ, — къеІуатэ ЕкъутэкІ Заремэ. — Ащ ишІуагъэкІэ черкес общинэр Америкэм псынкІ у щызэлъашІагъ. Тэри ащ льэшэу тырэгушхо, къытфишІагъэм ифэшъошэ уасэ етыгъуай.

Натхъо Къадыр «ипаркер»

Ансамблэу «Нэфым» Амман концерт къызыщетым ыуж Къадыр зэкІэ ыдэжь ригъэблагъэ шІоигъоу лъэшэу гуІагъэ, ау графикэу коллективым иІэм ащ фэдэ амал къаритыщтыгъэп. Арэу щытми, Къадыррэ Суадрэ Инэм икІыгьэ кІэлэцІыкІухэр агу зэрэрихьыгъэхэм, шІу зэралъэгъу гъэхэм ишыхьатэу ахъщэ шІухьафтын нэбгырэ пэпчъ къыратыгъ...

... Итхылъэу «Черкес тарихъ» зыфиІорэм къысфытыритхи, ежь ыІыгъыгъэ, зэрытхэгъэ «паркерыр» къысфищэигъ. АщкІэ Къадыр ытхыгъ «Мэдэяр», 2009-рэ ильэсым Льэпкъ театрэм ащ техыгъэу адыгабзэкІэ спектаклэ щагъэуцугъ, цІыфхэми лъэшэу агу рихьыгь.

Мыр о къыпшъхьапэщт, къысиГуагъ Къадыр, — шГу нэмыкІ къыпфихьыштэп, анахь шъхьаГэр икъэлэмыпэ зэрэча-

НЫБЭ Андзор. $Шъачэ — Амман — Шъа<math>\overline{ч}$ э. Сурэтым итхэр: Натхьо Къадыррэ Суадрэ.

Ветераным ехьылІагъ

СЫКЪЫЗТЕГУЩЫІЭ сшІоигъор Хэгъэгу зэошхом хэлэжьэгъэ ветеранхэу непэ къытхэтхэм ащыщэп ыкІи ахэм япкъыгъо-лэгъоп. Зигугъу къэсшІыщтыр Урысыем иофицер ветеранэу, полковникэу Къоджэ Аслъан. Непэ ар Адыгеим икъэлэ шъхьа Іэ щэпсэу, республикэ военкоматым идзэ комиссар иІэпыІэгъоу Іоф ешІэ. Тапэрэ илъэсхэм ар ветеранхэм я Адыгэ республикэ совет итхьаматэ игуадзэу щытыгъ.

Ветеранхэм яреспубликэ совет Іумытыжьми, Іофэу ежь ыгъэцакІэрэм епхыгъэу тисовет бэрэ къычІэхьэ, ветеран -еск мехфаахашефее оалафоІ шІохынкІэ инэу ишІуагъэ къегъакІо. Советым ипрезидиум изэхэсыгъохэм ахэлажьэ, Іофыгъохэу гъэцэкІэгъэн фаехэмкІэ ІэпыІэгъу къафэхъу. КъыщыгущыІэуи къыхэкІы. Анахь Іофыгъо шъхьа Гу ветеран советым непэ иІэр республикэм щыпсэурэ ветеранхэу 1941 — 1945-рэ илъэсхэм фронт зэфэшъхьафхэм аГутыгъэхэм якТухьэ-кТыхьэхэр игъэкъугъэнхэр ары. Ахэр Аслъан щыгъупшэхэрэп.

Тичылэу Къэбыхьаблэ дэс нахыжыхым дэгьоу къашІэжыы Аслъан ятэу Аюбэ заом ыпэкІэ къуаджэм шызэхэшэгъэгъэ колхозэу Шэуджэным ыцІэ зыхьыщтыгъэм бухгалтер шъхьа-І у зэрэщылажьэщтыгъэр. Зэо ужым колхозэу Пщыжъхьаблэ дэтыгъэми илъэсыбэрэ а ІэнэтІэ дэдэр щигъэцэкІагъ.

Аслъан 1965-рэ илъэсым Мыекъопэ гурыт еджапІзу N 10-р къызеухым ышнахьыжъэу Руслъан фэдэу летчик хъунэу фэягъ. Нахьыжъым апшъэрэ авиационнэ училищэу Ейскэ дэтыр 1966-рэ ильэсым къыухыгъ. Нэужым ащ пидзэжьи дзэ авиацие команднэ училищэу Гагариным ыцІэ зыхьырэр (къ. Москва) къыухи, истребитель-бомбардировочнэ авиацием апэрэ класс зиІэ летчикэу къулыкъур щихьыгъ. ПолковникыцІэр къыфашІыгъ. Ливием иошъогу къэзыухъумагъэхэм ащыщыгъ. Ау ащ игъашІэ ыухыгъ. Аслъан ыш фэдэу ошъогу къулыкъур ыгу рихьыщтыгъэми, быбынэу инасып къыхьыгъэп. Сыдым ыпкъ къикІыми, чІэхьагъ ыкІи къыухыгъ команднэ артиллерийскэ училищэу къалэу Тбилиси дэ-

Загъорэ Аслъан сеупчІы «улетчикыныр ара, хьауми уартиллеристыныр ара нахь дэгъур?» сэІошъ. «ТІури дэгъу, ау топыр нахь сыгу рехьыти, ащ зыфэзгъэзагъ», — eIo. Самолетхэр зыщэмыІэхэми, ижъыкІэ топхэр щыІагъэх. Непи пыим утын пхъашэ ехыгъэнымкІэ артиллериер нахь Іэрыфэгъу. Дзэ къулыкъушІэхэм аІоба топыр заом итхьэу. Топыр лъэсыдзэхэм зэрягъусэм имызакъоу, танкыми, самолетми, къухьэми, нэмыкІхэми арыт чІыльэм зэрэтетым фэшъхьафэу. Арышъ, ар ижъырэ Іэшэ пхъэшагъ, джы щыІэхэр нахь линжешетип.

Дзэ училищыр дэгъу дэдэкІэ къэзыухыгъэ офицер ныбжьыкІэр къулыкъу щишІэнэу агъэкІуагъ къалэу Грознэм. Агъэнэфагъ ар мотошхончэо дивизием епхыгъэ еджэпІэ взводым икомандирэу. КІэлакІэм ыгу етыгъэу къулыкъур ехьы, ыгъасэхэрэми шІу къальэгъу. Аузэ изекІуакІэрэ дзэ ІофхэмкІэ иІэпэІэсэныгъэрэ пащэхэм къыдалъытэхи, иІэнатІэкІэ нахь дагъэкІоягъ. Артиллерийскэ дивизионым ипащэу агъэнэфагъ. Ари Іоф цІыкІу-шъокІоу еІвну ачпеп едытон, петыш тебгъэкІынэу амал иІэп. Зэфагъэмрэ шъыпкъагъэмрэ зэдэпІыгъхэу кІэлакІэхэр зепщэнхэ фае. Ахэм мыпшъыжьэу зэрапылъым пае зыІэ илъхэр къыфэразэхэу, ыгъасэхэрэми шІу къалъэгъоу къулыкъур льегъэкІуатэ. Аущтэу дзэ къулыкъур ыхьызэ, офицер ныбжьыкІэм гухэлъ ышІыгъ исэнэхьатрэ ишІэныгъэхэмрэ ахигъэхъонэу. А гухэльыр Асльан къыдэхьугъ. МакІо къэлэшхоу Ленинград дэт дзэ артиллерийскэ академиеч М. И. Ка-

иІашэу къулыкъур

лининым ыцІэ зыхьырэм ико- рэм къэгужъуагъэу манднэ факультет щеджэнэу. Ар къызеухым СССР-м идзэ округ зэфэшъхьафхэм ащыІагъ, ары пэпчъ топ Іофхэм япхыгъэу къулыкъур ыхьыгъ. Полкым ипащэ ар зашІым зыІэ илъхэр кІэгъожьыгъэхэп. Ащ хэт дзэкІолІ къызэрыкІохэмрэ офицер пащэхэмрэ боевой ыкІи политическэ пІуныгъэ Іофэу адызэрахьэхэрэм ягъэцэкІэни ишъыпкъэу пыльыгъ. Анахь гъужьыщтыгъэр дзэкІолІым иІэпэІэсэныгъэ зэрэхигъэхъощтыр ыкІи ащ ыгу къызэрэдищэещтыр ары.

Илъэс заулэ тешІагъэу адыгэ кІалэр ракетыдзэ корпусым пащэ фашІыгъ. Ау а ІэнэтІэ иным Аслъан къыщыуцугъэп, нахь дагъэкІоягъ. Ащ ыпшъэ ралъхьагъ ракет ыкІи артиллерие часть инхэу общевойсковой дзэм хэтхэм якомандующынэу. А ІэнэтІэ иныр зифэшъуашэр генералын фае, ау ежь зэрэполковникзэ а заулэр зэрищагъ. ГенералыцІэ къыфамышІыгъэми, дзэ ІофхэмкІэ иІэпэІэсэныгъэ зыфэдэр зыІэ илъхэм къаригъэлъэгъугъ. А ІэнатІэр илъэс бэкІаерэ ыІыгьыгъэу ежь ильэІукІэ дзэ къулыкъум къыхэкІыжьыгъ.

Аслъанрэ сэррэ зы кабинет тызэдисэу Іоф зэдэтшІагъ ветеранхэм яреспубликэ совет ильэсрэ зыщэлажьэм. А уахътэм къыкІоцІ гу зылъыстагъэр такъикъ горэми хьаулыеу зэрэщымысыгъэр ары. Ренэу зыгорэ ытхэу, телефонкІэ ветеран Іофхэм арыгущыІэу, план горэхэр зэхигъэуцохэу еплъэгъулІэнэу щытыгъ. Пчэдыжь го-

къыхэкІыгъэп, ІофшІэгъу уахътэр къэмысызэ кабинетым

чІэкІыжьыгъэу слъэгъугъэп. «Джары тэ тызэрагъэсагъэр», - ыІозэ, нэгушІо зэпытэу тиколлектив хэтыгъ. ЗыІокІыжьым лъэшэу тыгу къеогъагъ. Арэущтэу хъугъэми, ыпшъэкІэ къызэрэщытІуагъэу, ветеранхэм я Адыгэ республикэ совет къычІэмыхьэу е телефонкІэ къытемыоу тхьамафэ къыхэкІырэп. МэфэкІ мафэхэм, е гущыІэм пае, мемориал саугъэтхэм адэжь щызэГукГэрэ ветеранхэу заом хэтыгъэхэм, дзэ къулыкъум къыхэкІыжьыгъэ отставник офицерхэу дзэ шъуашэ зыщыгъхэу, наградэхэр зыбгъэ хэлъхэм зыкІэ ащыщэу, наградэ зэфэшъхьафхэр хэльэу купмэ ахэпльэгъонэу щыт. Советскэ наградэхэм ахэр афэдэп. Сыда ахэр къызкІэкІуагъэхэр?

- Ахэр къысфагъэшъошэнхэ фаеу зыкІэхъугъэр къипІотыкІыным пае уахътэ уиІэн фае. Ау Алахым зао сы Гуегъэт сызхэтыгъэм сыхэмылэжьэнкІэ сшІагьэмэ. Заом, гъэнэфагъэ, пыир ары узэонэу щытыр. Ар зэрэуипыир ошІэ, идзэкІолІ шъуаши нэмыкІ. Сэ сызпэкІэфагъэхэм уяони уфитэп, уяопэщтин дытшоесу имтшепоку. Дзэ къулыкъум сыхэтэу Грознэм игарнизон сыщыІэзэ, Къыблэ-Осетие Республикэм бырсырэу къыщыхъугъэм тыхэлэжьэн фаеу хъугъэ. Ау зыми теуагъэп. ІэжакІо фэдэу, лъыгъэчъэ зао грузинхэм къамышІыным пае титыгъ бырсыр къызщыхъугъэ пчэгум.

1992 — 1993-рэ илъэсхэм

Владикавказ сыдэсыгъ (ащы-

гъум дзэ корпусым иракетыдзэрэ иартиллериерэ сыряпэщагъ), осетин-ингуш зэшІонэныгъэр къежьагъ. Сэри ахэм язэгъэшІужьын зыгъэцэкІэщт кІуачІэхэм сыряпэщагъ. Ингушхэм ячІыгуи яунэхэри осетинхэм аубытыгъэх. Заом илъэхъан ращыгъэгъэ ингушхэу къэзгъэзэжьыгъэхэм яунагъэхэр къатырахыжьынхэу ары гухэльэу яІагьэр. Ау тэ льэныкъуитІум язи тыдеІагъэп, тыдеІэнэуи тыфитыгъэп. Тэ пшъэрыльэу тиІагьэр бырсырэу льэпкъитІум азыфагу къихъухьагъэр дгъэуцужьынэу ыкІи зэдгъэшІужьынхэу арыгъэ. Зытетым тетэу къэпІон хъумэ, тызхэфагъэр зэо шъыпкъагъ. БгъуитІумкІи зэрэукІых, тІум язи къызэкІэкІонэу фаеп. Ингушхэр шъхьакІом естых, зыкІэдаохэрэр ежьхэм яягъ, къатырамыхыжьмэ мыхъунэу къызэкІэнагъэх. Осетинхэри къажэхахьэх.

ЛІыжъхэу, ньохэу, сабый зыІыгъ бзылъфыгъэхэу осетинхэм альэныкьо гьэзагьэхэр тидзэхэм къахэхьагъэхэти, командэ ястыгъ дзэ городокым икъэлапчъэ Іуахынышъ дагъэхьанхэу. Аущтэуи ашІыгъ. Модрэ артиллерийскэ полигонми джащ фэдэ къабзэу ингуш бзылъфыгъэхэри нэжъ-Іужъхэри рагъэолІагъэх. ЗэшІонэгъэ льэныкъуитІум тидзэхэм мыжьохэр къахадзэщтыгъэ, ІашэкІи ахэр къахаощтыгъэх. Ау ахэр чэщырэ мэкІэ-макІэу

шъхьадж иунэ тидзэхэр яІэпыІэгьоу рагьэолІэжьыщтыгъэх. Аслъан къызэриІожьырэмкІэ, мы бырсырым игъэбыяужьын чанэу хэлэжьагъэх офицерхэмрэ дзэкІолІхэмрэ.

Апэрэ чэчэн заоу шы Іагъэми хэлэжьагъ Къуаджэр. А лъэхъаным ар артиллерие купышхом ипэщагъ, къытефэрэр ышІагъ, идзэкІолІхэр къыухъумагъэх.

Аслъан Хэгъэгу зэошхом ыуж къэхъугъэ кІалэхэм ащыщ. Ащ ылъэгъугьэп заом илъэхъан цІыфхэм хьазабэу ательыгъэр зыфэдагъэр. Ылъэгъугъэп ащ фашист дзэкІолІхэр замышІэжьэу чылэхэм зэрадэтыгъэхэр. Ау зэошхом фэгъэхьыгъэу тхыльыбэмэ яджагь, кинофильмэхэмкІэ ешІэх нэмыцхэм ямыцІыфыгъэ. КІэлакІэзэ артиллериер зилІэужыгъор тхыльэу зэджагьэхэмкІэ ышІагь. Заом илъэхъан миномет Іашэхэм ащыщэу «Катюшэр» анахь лъэшмэ ахалъытэщтыгъэми, нэужым чыжьэу орэ ракетэхэр къежьагъэх. Ахэр зэкІэ Аслъан пэкІэкІыгъэх артиллерием епхыгъэ дзэ къулыкъум хэтыфэ.

Мафэ горэм «Моя война» ыцІэу тхылъ Аслъан къысити седжагъ. Ар зытхыгъэр генералэу Г. Трошевыр ары. Артиллерием икъэбарэу ащ къыщыриІотыкІыгъэм полковникэу А. Къуаджэм фэгъэхьыгъэу мыщ фэдэ гущыІэхэр хэтых: «Чэчэн заом ильэхъан с.Шали пае зэхагъэуцогъэ операцием къыщи Гощтыгъ артиллерием шІуагъэу къыхьын ылъэкІыщтыр зыфэдэр. Непэ къызнэсыгъэм сщыгъупшэрэп я 42-рэ корпусым иракетыдзэхэмрэ иартиллериерэ япэщэгъэ А. Къуаджэр. Заор окІофэ сигъусагъэ. Илъэсыбэрэ Темыр Кавказым къулыкъу щихьыгъ, Чэчэн-Ингуш АССР-щтыгъэри зэрэхэтэу. Тиштаб ар хэмытыгъэмэ къин тлъэгъущтыгъэ. Арышъ, полковникэу Къоджэ Аслъан инэу тыфэраз».

Г. Трошевыр Мыекъуапэ къызыкІокІэ Аслъан зыІуимыгъакІэу, ымыхьакІэу тикъалэ дигъэкІыжыштыгъэп. Генералыр авиакатастрофэм зыхэк Іуадэм лъэшэу ыгу къызэреуагъэр адыгэ кІалэм къыхэ-

Полковник у Къоджэ Аслъан дзэ къулыкъум ильэс 33-рэ зыхэтым къызщыхъугъэ къуаджэу Пщыжъхьаблэ зы мафи щыгъупшагъэп, отпуск иГэу къызыкІокІэ иІахьылхэри иблагъэхэри зэригъэлъэгъущтыгъэх. И эх ащ къэралыгъо наградэхэу орденхэу «Знак Почета», «За военные заслуги», «За боевые заслуги», «Орден Чести» зыфиІохэрэр.

Аслъан янэ иІ. «Уянэ уеІэфэ усабый» аІоу гущыІэжъ щыІ. Арышъ, ар бэрэ ашъхьащытынэу тыфэлъаІо. Аслъани ишъхьэгъусэу Лиди ялъфыгъэхэм къалъфыжьыгъэхэм ащэгушІукІых, унэгъо дахэу мэпсэух.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат. Сурэтым итыр: полковникэу Къоджэ Аслъан.

Makb

Лъэпкъ театрэм зигъаш і э фэзыгъэлэжьэгъэ Маретэ ыціэкіэ сэтхы

Пчэгупэм урипачъыхь

Іэсагъэ дунаир. ЗэбгырыкІыжьхи, Щагур къаунэкІыгъ. Шыгьынхэр зэфагощыжьхи, Уизакьоу укьэнэжсьыгь. ЧъыІэ джы унэр, Зэщыгъо, ШъхьэегъэзыпІэри нэкІы. Джэныкъом щыблэрэ машІор УикІасэ зыдихьыжьыгь. ГумэкІым укъырехьакІы, Чэщыри КІыхьаеу екІы, Нэфыльэу къызэкІэнагъэм МэфэкІыр къалэм къыфехьы. ГушІуагьор уагьэІэтынэу Джы пчэгум укъыращагь. ГумэкІэу къыдэоягъэм Гупшысэр теогъэкІожьы, Зы Іапэм адрэр ыІыгьэу Ор-орэу огъэ Гэсэжьы. Пчэгупэр зэкІэгъэнагъэу Нэфиблыр щызэблэдзыгъ. ДжэгүпІэм ипхъэгъэ Жъокум, Ыбзэгоу укъэуцугъ. «ШІу шъусэльэгьу, ШъусиІэшъ сынасыпышІу...». Гупсэфэу уикІэсэ усэм Пчэгупэр къырзэІуохы. Гъэтхапэр джэнэ Іэгъуапэу, Бжыхьапэр лэжьыгьэ Іахь. Гъэмафэр уитыгъэ напэу Пчэгупэм урипачъыхь. Гукъаор ІэкІыбы пшІыгьэу Угу узыр щыбгъэбылъыгъэу, Пстэуми уальынэІэсы. Іэгушъом къалэр къегъаджэ, МэфэкІыр гум щыогъаджэ. Къйоджэх, къйожэх, Къыплъэплъэх, Хы орэу пчэгур мэуалъэ. КъокТыпТэм щаГыгъы мылъкум УпэзышІын щымыІ. ДжэгуакІу! ДжэгуакІу! МэфэкІым уриІэзакІу. УтиІэшъ тынасыпышІу. ГушІуагьор къытхэбгощагь, Пстэуми агу унэсыгъ. «Аферым, джэгуакІу, Аферым! Моу джыри зэ къытехьажь!» Зэпамыгьэоу кьэджэх, ДжэгупІэм къэгъагъэхэр радзэх. О пчэгум укъикІыжьыгьэу, Гукъаом къыгъэзэжьыгъэу, Зыгорэми Гу къыплъимытэу, ЙэІухьом огьышь укьот.

Джары джэгуакІу, Гуш Гуагъоу, Насыпэу зыфэпшІыжьыгъэр. *Шыфыгум уричыракІоу* Пчэгупэм ущыпачъыхь. Угу къиплъыхьанхэ фимытхэу Дунаим уринэгъундж. Зыщыхьадагьэм уиджэгоу, Джэгумэ о уихьэдагъ.

YcakIy, СэшГэ, гукъаоми, уигъашГэ кІыхьэп, ФызэмыгъэкІоу зепхьэрэр псынкІэп; ГущыІэр лъыпсэу пкъышъолым хэптхъэу, Угу ык Іышьо пчьагьэрэ тептхьэу, Гупшысэм ыпэ чыжьэкІэ уитэу, Уищытхъу нэпкъи укІэрымытэу, Узэхамыхэу, узыхамы Гоу ГъашІэм ухэт. ЧІыгум хилъхьагъэм лэжьакІор ежэ, Гьогу техьагьэм ныбджэгьур дежьэ.

ХычІэгьы къухьэр шІункІым щэльыхьо, УсакІор хыльэу гущыІэм льэхьу. УсакІу, СэшІэ, гукъаоми уигъашІэ кІыхьэп, ФызэмыгъэкІоу зепхьэрэр псынкІэп. Ау уигущыІэ зиІэтымэ льагэу, ЛІэшІэгьум пеІэ уигьашІэ пагэу. УакІыб фэгъэзагъэу зыми уемыдэІу, Сэ къысэдэІу. УсакІор дэими дэгъуми яорэдыІу, КъызгурыгъаІу. УсакІу, сэшІэ, гукъаоми, уигъашІэ кІыхьэп...

ТызэІукІагь, ау сыд ащ ишІуагь? Бэш Гагьэу уахътэр къытэбгъук Гуагъ. ГугъэпІэ лъагэу зэдытиІагъэр, Ильэсмэ пкІэнчьэу ахэкІодагь. ЗэтІон тымышІэў джы тызэплъыжьы, Ильэсэу кІуагьэхэр тэгьэмысэжьых. ГухэкІэу гъашІэм тызэблихъугъ, Зэфэдэу титІуи тигьэпльэхъугь. Ори дэхагьэм укъыбгынагь, Сэри гумэкІыр сыгу къычІинагъ. Джы ужьыбгьэжьэп укъепщэжьынэу, Сэри сытхьапэп сепхьыжьэжьынэу.

ГущыІэр гухэкІэу Іофым къыреІо, СызэхамышІзу жьыбгьэм сыпашІы. Къыстемыфахэу пыуты сашІы, О къыпфэразэхэў бэмэ къысаІо. Адэ тэрэзба, Іофым къеІожьы, АІуагьэр Іуагьэу ащэгьупшэжьы. Сэ къысфэразэхэу ори къзоІошь, Спэмычыжьащэў ренэў зыкъэшІ.

Зы нэпкъыр зы нэпкъым кІэнакІэ, Сэмэгүр дэкабгъум фычІэплъы. Сыгугъэрэп нэпкъымэ ашІэкІэ, ЗэикІэу къызэрэхъугъэхэр. Ау шъхьаджи ихапІэ шъхьафэу Псэунхэу зызэхэкІыжьыхэм, Гукъаом инэпсы хьылъэмэ **НэпкъитІоу зэрагощыгъэхэр.**

Пасэу хэплъхьагъэр пасэу къыхэкІы, Жьэу къэзыщагъэм унагъо хэкІы, КІасэу хэплъхьагъэм ущымыгугъу Гужъуагъэу къапщэмэ, уунэхъугъ.

Джэрпэджэжьым сыгу ыгьэпльыгьэу, «УичІыфэ стельа?» сыпэкуожьы. ЧІыфэ тельыныр льэшэу иджагьоу, Ежь джэрпэджэжьыр къысэупчІыжьы.

Жъуагъоу къефэхыгъэм сиостыгъэ, Еплъи, зи ымы Гоу дэхьащхыгъ. Нэф къызэшъым, усэр сыухыгъзу, Сепщи сиостыгьэ згъэк Госагьэ.

Мыхъун аІуагъэу зызэхэтхрэм, Пчъэр фэтэшІышъ тыкъекІыжьы. ТыкГэгъожьэу гур зыжъужьрэм, ТеІэшъ а пчъэр Іутэхыжьы.

Жьыбгъэм зэридзэу хыр егъэуалъэ, Тхъурбэр рипхъыхьэу нэпкъым ечъалІэ. Шыу зэтесэу огум хэщагьэу, Хым кІэльырытэу къушъхьэр мэчьые.

Чьыг шъхьапэм кІасэр щыщы хъужьэу, ПкІашьэу пытхэр сысэу рарэгьажьи, А зызакъор зыми хэмыкІуакІэу, Зэхэсэхыщт ымакъэ къахэІукІэу.

Къэгъагъэу тищагу дизым, Сяплъшшъы сахэпэмыхьэ. Къысэурэп зыпарэми ымэ, О пІапэмэ амэ ахэм зэрахьэ.

Шъыпкъагъэр, дэхагъэр — шІушІагъэу, Зэрэмыгъотхэу къызэлъекІокІых.

А пстэури уизакьоу зэхэугьоягьэу, ЗэкІэмыгъэзыхэу о къеохьакІых.

КъэтІон тымышІэу макъэр Іэтыгъэу, ТызэныбжсыкІэм псыныбэ кІэим Кукуур бэрэ къыщыдгъэджагъ. Джы къэдгъэш Гагъэм тиушэтыгъэу, Т Гощтми ти Гэщтми тафэгъэсакъ. Ау апэрэм фэдэу макъэр къэкІожьрэп, КъытэдэІунэуй шІагьо щыІэжьэп.

Дунай уилъэгагъэу огум укІаоми, Зыбгъэчэрэгьоу пчэгу укъихьагъэми, Ущысэу уамыльэгьугьэмэ, Укъалъэгъущтэп ущытыми.

ТхьэлъэІу

Дунаир къызэІыхьагъэу Шынагьом тызэльиштагьэмэ, А уахътэм гугъэм тиІыгъэу, ТхьэльэІум зыфэтэгьазэ.

ТыгуІэу «Къулфуаллохьэм» Хъопсагьоу зыкІетэгьэщы. Шынагьор мэкъэмэ гохьым, Бгъэгупэм делъэсык Іыжьы.

Дунаеу къызэІыхьагьэр, ТхьэльэІум зэрегьэфэжьы. АмышІэў зы кІочІэ шІагьо, А макъэм гъусэ къешІыжьы.

Гъобэкъое къэхалъэр

Гьобэкьое къэхальэр бзэмыІу хэгьуашъхьэу, КІ эух псэуп І эу къуаджэм шъхьащыт. Тыдэ тыкІуагьэми насып тыльыхьоу, Мыщ тызэфэдэу тыкъекІужьыщт.

Къэнэт Гэхэсхэр мыщ щыбысымых, Дунай рэхьатыр щыкГымы-сым. Хэти уеджагьэкІи къыоджэжьыщтэп, Еблагь, къщуи Гоу къшпфэтэджыщтэп.

МакІох ильэсхэр, Пщыщи къэуцурэп, Къуаджэр гъэшІэным ыгъэгупсэфрэп. МакІэп а псыхъом зэпырыкІыгьэр, Лъэхъум ыІыгъэу къэмыкІожсыгъэр.

ТхьэлъэІу дыухьэр Іупэм зэрехьэ, Бэнышъхьэ шІуцІэхэр зэпысэкІухьэх. Ау ахэзгьуатэрэп мыщ сикьоджэгьухэр – Хымэ чІынальэмэ ащыкІодыгьэхэр.

Тыдэ шъухъугъэха Уджыхъу зэшхэр, СтІашІоу, Теуцожьэу, ГъукІэлІэу скъошхэр? МэшІо лыгьаеу къуаджэм рыкІуагьэм, Гъыбзэу Шъхьагуащэ шъукъыГуинагъэх.

Хэгьэгү зэошхом имэшІо лыгьи, Бэмэ абгъэгухэр къыпхырижъыгъ. Ахэм ябэнхэр мыщ щыбгъотыщтэп, ШІуфэс япхынэу уаГукІэжсыщтэп.

Къуаджэм сигупсэу къыданэрэр макІэ, Къэхэлъэ чэури зэжъу мэхъужьы. Мары джы непи нэпсым рызгьэпскІзу, Сигупсэ шыпхъур сэгьэт Іыльыжыы.

Сянэ ибэн джы пэмычыжьэу, Скъошхэр щыльых, сшыпхъуи ахыжны. Бэрэ мыш хьакІзу сыкъыдэхьагь, Аў непэ тиунэу ар къысщыхъугъ.

КъэнэтІэхэсмэ сательыкІыхьэ, Сигупсэ бэнхэр зэпысэк Гухьэх. СыкІэрысыгьэу сшыпхъу къысщыхьоу, СыкъыдэкІыжьы сыгупсэфыгьэу.

Къчаджэр ильэсмэ нахь зэрагьафэ. НахышІум факІоу дунаир нэфы. О уиилъэсхэр зэтеуцуагъэх, Чэсэи бэнхэр шІункІым ыІыгъых.

Гьобэкьое къэхальэр бзэмыІу тарихьэу, КІ эүх псэүп Гэү къуаджэм шъхьащыт. ШъхьэегъэзыпІэ сэри сылъыхъоу, Уадэжь зэгорэм сыкъэкІожьыщт.

Темыр Кавказым ифестиваль

Темыр Кавказым ифестивалэу «Къыблэ сценэр» Налщык щыкІуагъ. Ащ ехьылІэгъэ тхыгъэу «Адыгэ макъэм» къыхиутыгъэм еплъыкізу фыряізр тагъашіз ашіоигъоу телефонкіз къытфытеох, зыкъытіуагъакіз. Мыекъуапэ щыпсэ-урэ Бэрэтэрэ Аслъан редакцием къакіуи, игумэкіхэм та-щигъэгъозагъ. 1986-рэ илъэсым къыщыублагъэу «Адыгэ макъэр» ащ къыретхыкіы, тигъэзет ціыфхэр кіегъатхэх.

Темыр Кавказым итеатрэхэм яфестивалэу Налщык щызэхащагъэм ижюри хэтыгъэх АР-м культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэу, театроведзу Шъхьэлэхъо Светланэрэ УФ-м искусствэхэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэшхоу, режиссер цІэрыІоу ХьакІэгъогъу Къэсэйрэ.

Къыблэ шъолъырымрэ Темыр Кавказымрэ административнэу загощыхэм, къош республикэхэр зыщыпсэурэ Темыр Кавказым Адыгеир хагъэхьагъэп. Ащ къыхэкІзу театрэхэм яфестивалзу Къзбэртэе-Бэлъкъарым икъэлэ шъхьа Іэ щыкІуагъэм Адыгеим и Лъэпкъ театрэ рагъэблэгъагъэп. Зэлъэпкъэгъу театрэхэр гощыгъэхэ зэрэхъухэрэм тегъэгумэкІы. Ащ дакІоу, фестивалым унашьоу щызэдаштагъэм узыгъэгушІони хэтэльагъо.

Темыр Кавказым итеатрэхэм яхэшыпыкІыгъэ артистхэр зыхэлэжьэщтхэ спектаклэ агъэуцунышъ, шъолъырэу тызыщыпсэурэм, Урысыем икъалэхэм къащагъэлъэгъонэу зэдаштагъ. Темыр Осетием къикІыгъэ театрэр ащ кІэщакІо фэхъугъ. Фестивалым изэхэщак Іохэр зэхэгушы Гэжьхи, спектаклэу агъэуцущтым ХьакІэгъогъу Къэсэй ирежиссерынэу фагъэзагъ.

Тызыщыгъуазэр макІэп

Урыс-Кавказ заом ехьылІэгъэ фильмэм исценарие зыгъэхьазырыгъэмэ ХьакІэгъогъу Къэсэй ащыщ. АР-м культурэмкІэ иминистрэу Чэмышьо Гъазый зэхэщэн Іофыгьохэр ыгъэцакІэхи, сценариер Москва аригъэхьыгъ. Ахъщэу фильмэм пэІухьащтыр къызагъотыкІэ итехын фежьэнэу тэгугъэ.

Адыгеим итеатрэхэм джырэ нэс Урыс-Кавказ заом фэгъэхьыгъэ спектаклэ щагъэуцугъэп. Ари ти-

гукъаомэ ащыщ. ХьакІэгьогъу Къэсэй темэм зыфежьэкІэ Іофыр лъигъэкІотэн ылъэкІыщт. 2014-рэ илъэсым Урыс-Кавказ заор заухыгъэр илъэси 150-рэ хъущт. ЕгъашІи тилъэпкъ тхьаусыхэу зэрэщымысыщтыр къыдэльытагъэу тарихъымрэ льэхъанэу тызыхэтымрэ япхыгъэ спектаклэ агъэуцумэ, театрэм лъэбэкъукІэхэр ышІыгъэхэу плъытэ

Тэ тызэрэщыгъуазэу, Темыр Кавказым итеатрэмэ ащыщхэр ХьакІэгъогъу Къэсэй къелъэІух спектаклэхэр афигъэуцунхэу. Режиссерхэм яегъэджэн, театрэм фэгъэхьазырыгъэнхэр Іоф къызэрыкІоп. Къыблэ шъолъырымрэ Темыр Кавказымрэ режиссерхэм яегъэджэнкІэ джырэ уахътэ уащытхъунэу ІофшІагъэ щыІэгоп. Москва зэзэгъыныгъэхэр дашІынхэу пылъых. Мыекъуапэ режиссерхэр щырагъэджэнхэ алъэкІынэу Іофыр загъэпсыкІэ, искусствэхэмкІэ колледжым е нэмыкІ еджапІэм ныбжыкІэхэр хэушъхьафыкІыгъэхэу аштэнхэм фэбгъэхьазырынхэу амалхэр щыГэхэуи плъытэ хъущт.

Зэхэзыщагьэхэр: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкІырэр: Адыгэ Республикэм льэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

> Редактор шъхьаІэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщыІэр: 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197. Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор_гуадзэрпшъэдэкІыжь зы-

хьырэ секретарыр: 52-16-77. E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр: Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкІэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкІыжь ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкІэ зэтемыфэн ылъэкІыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкІи къэ-ЗЫТХЫГЪЭХЭМ аІэкІэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> Пчъагъэр 4668 Индексхэр 52161 52162 Зак. 3413

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

de de de de de de

Дунаим щыцІэрыІо

лъэпкъ

къэшъокіо ан-

самблэу «Нал-

мэсым» икон-

16-м Мыекъуа-

цертхэр тыгъэгъазэм и

пэ, и 18-м

Краснодар

Искусствэр зикІасэхэм

афызэхащэ-

хахьэхэр

гугъэ.

рэ пчыхьэзэ-

мэфэкі дахэм

фэдэу агу къинэжьыщтэу тэ-

ащыкіощтых.

<u>ТИКОНЦЕРТХЭР</u>

ale ale ale ale ale ale

«Налмэсым» зегъэхьазыры

Къэбэртэе-Бэлъкъарымрэ Адыгеимрэ язаслуженнэ артистэу Нэныжъ Айдэмыррэ Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу Шагудж Батурайрэ къэ-шъо шъхьа Зэхэу «Налмэсым» къышІырэмэ ахэлэжьэнхэу загъэхьазыры.

Сурэтым итхэр: Шагудж Батурайрэ Нэныжъ Айдэмыррэ.

Гандбол. С. Джэнчатэм и Кубок

Нахь льэшыр хэта?

«Ростов-Дон» Ростов-на-Дону— «Кубань» Краснодар— 39:29. «Адыиф» Мыекъуапэ— «Лада» Тольятти— 27:36. Тыгъэгъазэм и 13-м Мыекъуапэ щызэдешІагъэх.

Адыгэ Республикэм гандбол командэ щызэхэщэгъэным егъэжьапІэ фэзышІыгъэ Джэнчэтэ СултІанэ фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъухэр гъэшІэгъонэу тикъалэ щыкІуагъэх. Тыгъуасэ аужырэ ешІэгъухэр яІагъэх. «Адыифыр» — «Кубань» де--енешк дехеднамом, ага ш рэ чІыпІэм фэбэнагъэх. Пчыхьэм зэІукІагъэх Ростов-на-Дону ыкІи Тольятти ягандболисткэхэр. ТекІоныгъэр къыдэзыхыгъэм Кубок шъхьаІэр фагъэшъошагъ.

Продается автомобиль «Хюндай Тусон», 2007г., пробег 48500, коробка механическая, цвет серебро, цена 650000, торг. тел. 89184924040.

зэфещэх

«Музыкэм итхьамаф» — джары зэреджагъэхэр Адыгэ кlэлэегъэджэ колледжэу Андырхъое Хъусенэ ыціэ зыхьырэм щыкоогъэ Іофтхьабзэм. Олимпиадэм студентхэр щызэнэкъо-къугъэх, музыкэм ехьыліэгъэ къэбархэр кіэлэегъаджэмэ къаlотагъэх.

Музыкэм изэгъэшІэнкІэ купэу зэхащагъэм итхьаматэу Елена Шумскаям кІзух зэхахьэм къыщи Іуагъ к Іэлэегъэджэ колледжымрэ Адыгэ республикэ гимназиемрэ яеджак Іохэр классикэм хэхьэгъэ произведениехэм, жэрыІо творчествэм къыхэхыгъэ орэдхэм зэратегущы Іагъэхэр. «Мастер-класс» зыфи Горэм урок зэІухыгъэхэр щагъэфедагъэх.

Музыкэм итхьамафэ къыхиубытэу Урысыем изаслуженнэ артисткэу, Адыгеим инароднэ артисткэу Нэхэе Тэмарэ итворчествэ ехьыл Іэгъэ къэбар гъэшІэгъонхэр экраным къыщагъэлъэгъуагъэх. Колледжым музыкэмкІэ икІэлэегъаджэу МыгъолІ Зурыет ишІуагъэкІэ зэхащэгъэ концертым хэлэжьагъэх Адыгэ къэралыгъо университетым искусствэхэмкІэ иинститут Нэхэе Тэмарэ щыригъэджэрэ студент-

хэр. Дунэе зэнэкъокъухэм щытхъуцІэхэр къащыдэзыхыгъэ Валерия Болтановам, купэу «Ошъутенэм» хэтэу Жьэкъщэкъул Маринэ, нэмыкІхэми орэдхэр къа-Іуагъэх. Колледжым щеджэхэрэр Нэхэе Тэмарэ ыгъасэрэмэ льэшэу афэразэхэу агъэкІотэжьыгъэх, джыри зэІукІэнхэу зэзэгъыгъэх.

Сурэтым итхэр: Валерия Болтановар, МыгьолІ Зурыет, Жьэкъщэкъул Марин.

НэкІубгьор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.